

**ÇAĞDAŞ SANATTA GÜZELLİK KAVRAMININ TEMSİLİ OLAN
BEDEN**

SEFAHAT DAĞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
RESİM ANASANAT DALI**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP GÜRLER**

DÜZCE, 2024

**ÇAĞDAŞ SANATTA GÜZELLİK KAVRAMININ TEMSİLİ OLAN
BEDEN**

SEFAHAT DAĞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
RESİM ANASANAT DALI**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP GÜRLER**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ SANATTA GÜZELLİK KAVRAMININ TEMSİLİ OLAN
BEDEN

Sefahat DAĞ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Resim Anasanat Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Gürler

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Gürler

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Lütfi Özden

Düzce Üniversitesi

Doç. Zühal Baysal

Hacettepe Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 17/04/2022

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

17.04.2024

Sefahat Dağ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim ve bu tezin hazırlanmasında süresince gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Gürler'e en içten dileklerle teşekkür ederim.

17.04.2024

Sefahat Dağ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vii
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
1. GÜZELLİK KAVRAMI	2
1.1. FELSEDE GÜZELLİK KAVRAMI	3
1.2.GÜZELLİK KAVRAMININ SAYI İLE İFADE EDİLMESİ	6
1.3. TOPLUMSAL HAYATTA TEMSİLİ KADIN BEDENİ İMGESİNİN DÖNÜŞÜMÜ.....	6
1.4. OBSİDYEN TAŞI VE KADIN	10
1.5. SANATTA İDEAL (GÜZEL) KADIN BEDENİ ALGISI.....	10
1.6. MODERNİZMDE KADIN İMGESİNİN SANATA YANSIMALARI.....	19
İKİNCİ BÖLÜM	31
2.TÜKETİM KÜLTÜRÜNDE KADIN BEDENİ TEMSİLİ.....	32
2.1. META, METALAŞMA	32
2.2. FEMİZNİZM.....	33
2.3.GÜZELLİK ENDÜSTRİSİNE TEPKİ OLARAK KADIN BEDENİNİN ELE ALINMASI	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
3.1.ÇALIŞMALAR HAKKINDA	47
SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA.....	79
ÖZGEÇMİŞ.....	85

GÖRSELLER LİSTESİ

Sayfa No

Görsel 1. Willendorf Venüsü (M.Ö.25.000).....	13
Görsel 2. Praksiteles, Capitoline Venüsü (M.Ö.4. yüzyıl).....	13
Görsel 3. Yuvarlak Taht Üstünde Meryem ve Çocuk İsa 1280 dolayları.....	14
Görsel 4. Sandro Botticelli "Venüs'ün Doğuşu" 1482-1486.....	16
Görsel 5. Leonardo da Vinci "Vitruvius Adamı" (1942).....	17
Görsel 6. Leonardo da Vinci "Mona Lisa".....	17
Görsel 7. Diego Velazquez, "Aynadaki Venüs (1647–1651).....	18
Görsel 8. Edouard Manet "Kırda Öğle Yemeği" 1866.....	20
Görsel 9. Paul Richer "Kadın Anatomisi" 1900.....	21
Görsel 10. Picasso "Avignonlu Kızlar" 1907.....	22
Görsel 11. Ernst Kirchner "Marcella" 1909.....	23
Görsel 12. Fernand Leger "Üç Kadın" 1921.....	24
Görsel 13. Frida Kahlo "Henry Ford Hastanesi" 1932.....	25
Görsel 14. Willem De Kooning "Kadın I" 1950.....	26
Görsel 15. Richard Hamilton "Bugün Evlerimizi Böylesine Farklı ve Çekici Kılan Nedir" Kolaj 1956.....	27
Görsel 16. Andy Warhol" Marilyn Monroe Serigrafı.....	29
Görsel 17. Tamara de Lempicka Self Portrait in the Green Bugatti, 1929.....	30
Görsel 18. Pierre et Gilles Çiçekler ve Gözyaşları 2016	31
Görsel 19. Milo Venüsü 19. yüzyıl.....	34
Görsel 20. Mary Duffy "Venüs"	34
Görsel 21. Cindy Sherman İsimli 1977-1980.....	35
Görsel 22. Marina Abramovic 1975 Sanat Güzel Olmalı Sanatçı Güzel Olmalı'dır".....	36
Görsel 23. Fernando Botero Venüs Heykeli.....	37
Görsel 24. Jenny Saville "Propped" 1992.....	38
Görsel 25. Ana Mendieta "İsimsiz (Vücut İzleri Üzerinde Cam)" 1972.....	39
Görsel 26.1. Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Fotoğraf, 1999 , ...	40
Görsel 26.2. Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Fotoğraf, 1999 , Paris.....	41
Görsel 27. Shadler.....	42
Görsel 28. Shadler.....	42
Görsel 29. Sarah Lucas 1997-2000.....	43
Görsel 30. Louise Bourgeois Histeri Kemerli 2000.....	44
Görsel 31. April Dausa "Dilin Velayeti (2014).....	45
Görsel 32. Görsel 31. Sayna Soilemon Pour "The Plastic" 2024.....	46
Görsel 33. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Poster Üzerine Tiner 35*50 2020.....	48
Görsel 34. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Poster Üzerine Tiner 35*50 2020.....	48
Görsel 35. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Poster Üzerine Tiner 35*50 Poster 2020.....	49
Görsel 36. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Poster Üzerine Tiner 70*100 2020.....	51
Görsel 37. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Canson Üzerine Akrilik 42x29,7 cm 2020.....	52
Görsel 38. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim "Deforme" Kağıt Üzerine Tebeşir 35x50 cm	

2020.....	54
Görsel 39. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020.....	55
Görsel 40. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020.....	56
Görsel 41 . Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020.....	57
Görsel 42. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 21x29 cm 2020.....	57
Görsel 43. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 21x29 cm2020.....	57
Görsel 44. Dergi Kapağı Poster Üzerine Karışık Teknik 2024.....	59
Görsel 45. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 1.....	60
Görsel 46. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 23-24.....	61
Görsel 47 . Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 25.....	62
Görsel 48. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 5.....	63
Görsel 49. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 17.....	64
Görsel 50. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 59-60.....	65
Görsel 51. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 11.....	65
Görsel 52. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 47.....	66
Görsel 53. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 15-16.....	67
Görsel 54. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 39.....	68
Görsel 55. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 57.....	69
Görsel 56. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 30.....	70
Görsel 57. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 3-4.....	71
Görsel 58. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 58.....	71
Görsel 59. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 13-14.....	72
Görsel 60. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 7-8.....	72
Görsel 61. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 22.. ..	73
Görsel 62. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 55-56.....	74
Görsel 63. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 51-52.....	74
Görsel 64. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 26.....	75
Görsel 65. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 27-28.....	76

ÖZET

ÇAĞDAŞ SANATTA GÜZELLİK KAVRAMININ TEMSİLİ OLAN BEDEN

Sefahat DAĞ

Düzce Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr.Üyesi Zeynep GÜRLER

Nisan 2024, 84 sayfa

İnsanlık tarihi boyunca güzellik kavramı, her inanç ve sisteme göre değişiklik göstermiştir. Güzellik kavramı kadınla ilişkilendirilerek, değişen inanç ve sistemle beraber kadının görünüşünü de değişime uğratmıştır. Başlangıçta yüce, ahlaklı, erdemli, ruhani değerlerle birlikte ele alınan kavram beden ile de ilişkilendirilerek ilerleyen dönemlerde farklı düşünce yapılarıyla dönüşüme uğramıştır. Bedenin, özellikle kadın bedeni tasvirinin dönüşüme uğramasında kavramın taşıdığı anlamların değişim göstermesi etkindir. İlk çağlarda güzellik anlayışı doğurganlık ve bereket ile ilişkilendirilmiş, bu anlayışa göre güzellik sembolleri olarak kadın bedenlerinin iri ve büyük tasvir edilmesi sonraki dönemlerde yerini farklı biçimlere bırakmıştır. Bulunduğu çağla beraber kadın bedeni sürekli değişim içinde olarak o dönemin güzellik standardı neyse o kalıba girerek kendi döneminin güzellik standardını oluşturmuştur. Sanatta ideal kadın imgesi Meryem ana saflığında bazen resmedilmiş bazen Venüs miti ile ilişkilendirilerek çıplaklığı kabul edilebilir konuma getirmiştir. Sanayi Devrimini ortaya çıkmasıyla birçok alanda yenilikleri beraberinde getirmiştir. Fotoğraf makinasının ortaya çıkmasıyla sanatçılar doğaya ve istedikleri resimleri yapmaya başlamışlardır. Modern Sanatın doğuşuyla kadın imgesi gündelik yaşamdaki halleri, kendi hayal gücüyle ressamın gözünden izleyiciye seyirlik bir nesne olarak gösterilmiştir. Makinaların yaygınlaşması ve işgücünün bölünmesiyle üretimde ve tüketimde büyük artış meydana gelmiş ve tüketim toplumu ortaya çıkmıştır. Sanatçı toplumdan uzaklaşarak farklı tarz arayışına girmiş ve eserler üretmeye başlamıştır. Sanayi Devriminde kitle iletişim araçları ortaya çıkmış ve bununla beraber Popüler Kültür yaygınlaşmıştır. Tüketim kültürüyle birlikte güzellik endüstrisinin de oluşması, kadın bedeninin değiştirilip dönüştürülebilir hale sokulmasına neden olmuştur. Kadının meta ve tüketim nesnesi olarak kullanılmasına

ve toplumda sadece görsel olarak var olmasına, özne olarak gösterilmemesine feminist sanatçılar karşı çıkmış ve bu düşüncelerini dünyaya duyurmak için sanat eserleri ve performanslar yapmışlardır. Bu tez çalışmasında güzellik kavramını; sanatta kadın bedeniyle ilişkilendirilerek ve kadının konumu değişen çağla beraber sanatta tasvir edilen kadın imgesinin sanat eserlerinde değişimini ve tüketim çağının toplumsal sorunu olan estetik cerrahi işlemlerle oluşan ideal kadın bedeni ile değişen güzellik algısına feminist sanatçıların tepkilerini ürettikleri işler üzerinden irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Güzellik, İdeal kadın bedeni, Tüketim kültürü, Feminist sanatçılar.

ABSTRACT
THE BODY THAT REPRESENTS THE CONCEPT OF BEAUTY IN
COMTEMPORARY ART

Sefahat DAĞ

Düzce University

The Institute of Fine Arts, Department of Painting

MasterThesis

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÜRLER

April, 2024, 84 pages

Throughout human history, the concept of beauty has varied according to each belief and system. The concept of beauty has become associated with women and has changed the appearance of women along with changing beliefs and systems. The concept, which was initially considered together with sublime, moral, virtuous and spiritual values, was also associated with the body and transformed with different thought structures in the following periods. The change in the meanings of the concept is a factor in the transformation of the depiction of the body, especially the female body. In ancient times, the concept of beauty was associated with fertility and abundance, and according to this understanding, the depiction of large and large female bodies as symbols of beauty was replaced by different forms in later periods. With the age, the female body was constantly changing and formed the beauty standard of its period by falling into the mold of the beauty standard of that period. In art, the ideal female image is sometimes depicted in the purity of the Virgin Mary, and sometimes it is associated with the Venus myth, making nudity acceptable. With the emergence of the Industrial Revolution, it brought innovations in many areas. With the advent of the camera, artists began to take pictures of nature and the pictures they wanted. With the birth of Modern Art, the image of women in daily life was shown to the viewer as an object of spectacle through the eyes of the painter with his own imagination. With the spread of machines and the division of the workforce, there was a great increase in production and consumption and a consumer society emerged. The artist moved away from society, searched for a different style and began to produce works. In the Industrial Revolution, mass media emerged and with it Popular Culture became widespread. The formation of the beauty industry along with the consumption culture has caused the female body to be changed and transformed. Feminist

artists opposed the use of women as commodities and objects of consumption, and their existence only visually in society, and not being shown as subjects, and they created works of art and performances to announce these ideas to the world. In this thesis study, the place of the ideal female body, called beautiful, in art, which has changed from past to present, and the reflections of the changing perception of beauty about women on art will be examined.

Keywords: Beauty, Ideal female body, Consumer culture, Feminist artist.

GİRİŞ

Güzellik, insanlar için her zaman önemli bir konu olmuştur. Bazen tüm kapıları açan bir araç; bazen de uğruna savaşılabacak kadar bir tutku olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte tüketim çağında güzellik kavramı, bir pazarı tanımlar hale gelmiş, sürekli olarak tüketilen ve yeniden üretilen bir pazar olarak belirlenmiştir.

İlk dönemler güzellik kavramı, bir nesneyi ya da herhangi bir şeyin bize, bizde bıraktığı duyguları tarif etmek için kullanılırken sonrasında değişikliğe uğrayarak kadın ile bütünleşmiştir.

Kadınların güzel olma ve güzel görünme çabaları sadece çağımızda olan bir durum değildir. Kadın, her dönem daha güzel görünmek için toplumun algısıyla beraber bedeniyle adeta savaş halindedir. İlk dönemlerde güzellik iyilik ve ahlakla bir bedende birleşirken daha sonraları yerini dış güzelliğe beden güzelliğine bırakmıştır. *“Ruhsal güzellikten fiziksel güzelliğe, iç güzelliğinden dış güzelliğe, akıl güzelliğinden beden güzelliğine, huy güzelliğinden yüz güzelliğine varıncaya kadar farklı anlam ve tanımlar yüklenmiştir (Güzel, 2018: 17).*

İlk çağlarda güzellik kelimesi iyi, hoş, anlamları ile insan da bütünleşirken daha sonra çoğunlukla bedeni tarif etmek için kullanılmıştır.

Güzellik kavramını beden olarak birleştirme eğilimi ilk olarak Antik Yunan Sanatında görülmektedir. Oran orantı ve boyut olarak insan ölçülerinden yararlanarak güzelliğin ölçütü olan ideal bir form yaratılmıştır. Simetri, oran orantıya bağlı olan ideal form anlayışı Orta çağda da devam etmiş ve Rönesans'ta bir üst seviyeye taşınmıştır.

Günümüzde oluşmuş güzellik kavramını daha iyi anlayabilmemiz için kavramın taşıdığı anlamları, beden ile nasıl ilişkilendirildiği ve oluşturduğu güzellik kalıbını irdelemek gerekmektedir.

İdeal kadın bedeninin geçmişten günümüze kadar değişen sanattaki yerini, kadına dair değişen güzellik algısının sanata yansımaları araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci bölümde güzellik kelimesinin tanımı yapılırken filozofların üzerinde durmasından dolayı kavram özelliğini almış ve her filozofun farklı yaklaşımı sayesinde daha sonra ki dönemlerde kavram beden ile bütünleşmiştir. İlk Çağda ideal kadın bedeni anlayışı ve heykel sanatındaki ideal beden heykel örnekleriyle açıklanmış ve daha sonraki Rönesans, Reform ve Sanayi Devriminde güzele yüklenen anlamlar ve dönemlerin oluşturduğu güzellik anlayışı yani ideal kadın bedeninin tarihsel süreçte sanat eserleri üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

1. GÜZELLİK KAVRAMI

Güzellik, en bilinen anlamıyla bir canlı, nesne veya soyut bir kavramın kişide bıraktığı hoş, bir his olarak tanımlayabiliriz. Umberto Eco' ya göre; *“Zarif, “hoş” ya da “enfes”, “harika” “muhteşem” ve benzeri ifadelerle birlikte, “güzel” sözcüğü de genellikle beğendiğimiz bir şeyi belirtmek için kullandığımız bir sıfattır. Bu bakımdan güzel olan, aynı zaman da iyi olanla da eşittir”* (Eco, 2016:8). Bu tanımlama ile bizde uyandırdığı birtakım hisleri güzellik, iyilikle birleştirerek ifade etmek için kullandığımız terimdir. Göreceli bir kavram olan güzellik, kişinin zevklerine göre değişkenlik gösterebilir yani kavram öznel olarak diyebiliriz. Herhangi bir nesne ya da herhangi bir şeye güzel diyebilmemiz için bizde birtakım hisler uyandırması gerekir. Böylece bizde uyandırdığı hislerle beraber biz, onu zihnimize güzel diye kodlayabilir ve bu şekilde ifade edebiliriz.

Bu bazen bir kuşun kanadı, bazen bir tablo bazen de doğada gördüğümüz herhangi bir varlık olabilir. Bir nesnenin ya da herhangi bir canlının duyu organlarımızla algıladığımız ses, doku, renk, biçim, ahenk, oran orantı bütünlük olarak algıladığımız şekilde zihnimize yer edinmesi ve düşündüğümüzde bize mutluluk, hoşuma gitmesi olarak tarif edebiliriz. Bir objenin belleğimizde yer edinebilmesi için bir bütün olarak algılamamız gerekir ve bu şekilde bizde haz uyandırabilir. Tarif ettiğimiz şekilde yani beş duyu organımızla algıladığımız bir nesnenin veya canlının bizde uyandırdığı zihinsel açıdan zevk gibi bilincimizde yer edinmesi bizde güzellik kavramını oluşturur.

Güzellik öznel olarak yani kişiden kişiye değişiklik gösterir. Örneğin; bir fenomenin herkeste

uyandırdığı his farklıdır, kiminin hiç ilgisini çekmez kiminin bir renk bir uyum dikkatini çeker ve onda haz uyandırıp güzel kategorisine yerleştirebilir. Sanat tarihinde fenomenlerin bireyde uyandırdığı güzellik algısına, Albrecht Dürer' in annesinin portresi örnek olarak gösterilebilecek en bilinen eserdir. Gombrich bu çalışmayı çirkinin estetiği olarak ele almaktadır. Güzellik kalıplarının dışında olan anne figürü yaşlı, yüzünde kırışıklıklar ve sarkmalar olan bir kadındır. Dürer' in kullandığı plastik dilin gücü ile resimsel estetik güçlü bir biçimde gözlemlenmektedir. Burada önemli olan Dürer' in seçimidir; genç ve güzellik algılarını bedeninde barındıran bir model değil, tam aksi ama duygusal olarak sanatçının güzel bulduğu model, güzellik kavramının bireyselliğini gözlemlene olanağı sunmaktadır. Yani bu da gösteriyor ki güzelliği belirli ölçüler olarak tanımlama da yeterli değildir yani kişiye göre değişebilir diyebiliriz (Burke, 2008:97).

1.1. FELSEFE GÜZELLİK KAVRAMI

Güzellik kavramı farklı dönemlerde üzerine düşünülen bir kavram olmuştur fakat en çok ilk çağ filozofları tarafından irdelenmiştir.

“Güzel Nedir?” sorusunu felsefede açıklamaya çalışmışlardır. Filozoflar güzellik kelimesini açıklamaya çalışarak bu kelimeyi kavrama dönüştürmüşlerdir.

Güzellik, felsefe de üzerine iyilik ve doğrulukla beraber bir bütün olarak birleştirilmiş ve üzerine düşünülmüş bir konu olmuştur. Her filozof kendi döneminde bu kavramı açıklamaya çalışmıştır. Filozoflar güzellik kavramına farklı anlamlar yükledikleri için ortak bir paydada buluşamamışlardır. Bunun en belirgin sebebi güzellik kavramının soyut yani öznel olması ve kişiden kişiye göre değişmesidir. Felsefi açıdan güzel: Herhangi bir canlı veya nesnenin birbiriyle tasarlanma biçimini, orantısı ve uyumunu, ölçü olarak bir bütün şekilde duyularımızla bizde bıraktığı bir haz olarak tanımlayabiliriz.

İlk dönem güzellik, bir felsefi konu olduğu gibi din olgusu içinde de ele alınmıştır. Daha sonraları Pythagoras' la birlikte güzellik, kavram olarak ele alınmış, uyum ve oran olarak tanımlanmıştır (Kranz, 1984: 45).

İlk çağ filozofları güzellik kavramını doğa olarak ele almış ve dönemin en önemli filozoflarından Herakleitos; evrendeki oluşumu, sürekliliği birbirinin yerine geçmekte ve bu şekilde zıtlıkla bir dönüşüm bir uyum içinde olmasına bağlamıştır. Sıcak soğur, soğuk

ısınır bu şekilde birbirinin zıttı olan her şey evrende bir dönüşüm olarak vardır ve bir uyumu yansıtmaktadır. Evrende asıl olan sürekli değişim halinde olmasıdır ve bu değişim fark edilmeyecek şekilde olması en önemli unsurdur. Evrenin oluşturduğu uyumdan bir güzellik ortaya çıkmaktadır (Çapelle, 1994: 117-118).

İlk dönem Yunan filozofları, güzelliği doğa filozoflarından farklı olarak insan da aramış ve bu kavramı ahlak felsefesi ile birleştirilmişlerdir. Bunu ilk savunan filozof Demokritos, güzelliği somut olarak insan bedeninde aramak yerine ahlakla birleştirmiş ve insanda olan güzelliğin bizde uyandırdığı birtakım hisler olan mutluluk ve keyif almayı ancak güzel ahlakla birleştirence olabileceğini savunmuştur ve bu düşünce o dönemin sanatçıları da etkilemiştir. Bir sonraki bölümde bu sanatçılar ve eserleri detaylı incelenecektir. Sonraki dönemlerde Demokritos'un savunduğu bu düşünce sayesinde birçok düşünürün güzelliği bulmak için insan bedenine yöneldiğini söyleyebiliriz. Güzellik kavramının insanda aranmasını Demokritos tan sonra Sokrates ile devam etmiştir. Sokrates güzelliğin iyi ahlakla birleşince yani bir bütün olunca güzel olacağını savunmuştur (Eflatun, 1998: 5).

İlk dönem de Yunan filozofları güzelliği tek başına ele almamış din ile ilişkilendirmişlerdir. Felsefi kavram olarak tek başına ele alan üç filozof Eflatun (Platon) Aristo ve Plotinus, güzellik kavramını bağımsız şekilde ele almışlardır.

Örneğin, güzeli değerlendirme konusunda kullanılacak ölçütle ilgili bir soruya, Delfoi Kâhini şu cevabı verir: "En güzel, en adil olandır. "Hatta güzelliği felsefi sorun olarak ilk kez ele alan Eflâtûn bile, güzeli, iyi ve doğrunun tamamlayıcısı olarak görmüştür. Filozoflar, estetik ideal anlayışı daima manevî, ahlakî kimlik anlayışı ile bir arada düşünmüş, güzel insan, ahlaki yönden de kusursuz kabul etmiştir" (Eco,2006:37).

"Güzellik nedir" sorusunu ilk soran ünlü filozof Eflatun (Platon) güzelliği felsefi bir sorun olarak ele almış ve sorularla beraber metafizik ortaya çıkmıştır. Artık güzellik kelimesi, güzellik kavramına dönüşmüştür. Bu kavramı ele alırken, Orpheus ve Pythagoras inancından ve Sokrates'ten etkilenmiştir. Gençlik döneminde güzellik kavramını iyilikle birleştirmiş aslında iyilik ve güzelliğin aynı olduğunu güzel olabilmesi için iyiliğin, ahlakla bütünleşmesi gerektiğini savunmuştur ve bu düşüncelerinden dolayı İslam filozoflarını da etkilemiştir (Tunalı, 1998: 23-25).

Eflatun, yaşlılık döneminde ideal güzellikten vazgeçip Elea ve Pythagorasçılığın etkisiyle güzelliği matematiksel açıdan açıklamaya çalışmıştır. Eflatun daha önce bahsettiği dünya

ve dünyada olan her şeyi oran orantı, ölçü olarak ele almıştır. Matematikten yararlanmış ve geometrik şekiller oluşturup sayılar kullanmıştır. Bir nesnenin güzel olabilmesi için belirli ölçüleri ve belirli kalıplar içinde bir bütün olması gerektiğini açıklamış ve bu şekilde ancak güzel olabileceğini savunmuştur (Farouki, 2009: 34).

Bir diğer filozof Aristo ilk döneminde Eflatundan farklı olarak nesnel güzelliğe önem vermiştir. Eflatunun savunduğu bu dünya asıl dünyanın yansıması savına katılmadığını asıl dünyanın bu dünya olduğunu gördüğümüz algıladığımız hissettiğimiz her şeyin gerçek olduğunu ve asıl güzelliği bu dönemde aramak gerektiğini savunmuştur (Yetkin, 2007: 7).

Aristo daha sonra Eflatun'un yaşlılık döneminde ortaya attığı güzelliğin simetri anlayışına katılmıştır. Aristo metafizik adlı kitabında güzellik kavramını matematiksel olarak ele almış ve üç kategoride incelemiştir. 1 Yasalara uygunluk, 2 Simetri, 3 Düzen, uyumluluk, büyüklük, küçüklük birleşimidir demiştir (Aristoteles, 1982: 133). Aristo'ya göre güzellik; nesnenin tasarlanma amacını, işlevini ne kadar karşıladığı ile ilgili bir özelliktir. Canlı varlıkların ya da objelerin belirli yerlerinin sadece bir araya gelip bir bütünlük oluşturması güzel olacağı anlamına gelmeyeceğini, büyüklük, küçüklük yani oran ve orantının da büyük önem taşıdığını ifade etmiştir (Arat, 1996: 48). Örneğin bir obje her şeyiyle orantılı fakat küçükse bunu güzel kavramında görmez çünkü küçük bir obje ne olduğu belli olmayan belirsiz bir şekilde görünür. Aynı obje büyükte olamaz büyük olunca bir bütün olarak göremeyiz. Bir objenin güzel olabilmesi için, uyum, ölçü görünür yani bir bütün olarak tamamlayıcı bir biçimde olması gerektiğini savunur. "Güzellik düzen, simetri ve sonsuzluktur. Güzelliğin bu dünyada olmasının sebebi işlev görüp, nesillerin devamını getirmeyi sağlamasıdır" (Yenilmez, 2009:29).

İlk çağın önemli ve son filozoflarında olan Plotinos' Tıpkı Eflatun gibi aşk ve mutlak güzelliği Ontropoloji bilimi olarak ele almıştır. Çıkış noktasını madde karşıtı olarak belirlemiştir. Asıl olarak güzelliği değil ruhu ele aldığından madde olan her şeyi çirkin sıfatına koymuştur. Güzeli tanrısal olarak ele alan Plotinos Her şeyin Tanrı tarafından oluşturulduğunu, onun elinden çıktığını onun için güzel olduğunu; şeklin bir geçici olduğu asıl kalıcı yani güzel olanın ruh olduğunu söyler. Oran orantının her zaman değişebileceği, bir ölçüt olmadığı, asıl amacın varlık ya da objede ki parıldama olduğunu savunur (Yetkin, 2007:13).

Güzellik kavramı her dönem incelenen konulardan biri olmuştur ilk çağ filozoflarının

güzellik kelimesini inceleyerek, güzelliği birer kavrama dönüştürmüşlerdir güzellik kavramı felsefede olduğu gibi sanatın her alanında irdelenen bir kavram olmuştur.

1.2. GÜZELLİK KAVRAMININ SAYI İLE İFADE EDİLMESİ

Her şeyin sayı olduğunu ortaya koyan ilk filozof Pitagoras gittiği Mısır gezisinden sonra bu fikre varmış ve doğru oranlanan nesne ya da herhangi şey güzel olarak tanımlanır fikrini savunmuştur. Yaptığı bu tanımlama, Antik çağda da güzel olarak tanımlanan herhangi bir şeyin oran orantıyla bağdaştığını söyleyebiliriz. Yunan ve Roma dünyası güzelliği oran orantının renk ve ışıkla beraber bir bütün olduğunu anlatır. “Ortak kanı uyarınca doğru oranlanmış bir şeyi güzel olarak değerlendirilir.” Yunan ve Roma dünyasının ortak güzellik tanımında oranın her zaman renklerin (ve ışık) cazibesiyile bağlantılı olduğunu unutmamak gerekir, ayrıca bu gerçek Antik Çağ’dan beri güzelliğin neden daima oranla özdeşleştirildiğini de anlatır” (Eco,2006:61). Pitagoras ve okulu evrendeki her şeyi sınırlayabilmesi, anlaşılabilmesi ve düzenlenebilmesi için sayılara yöneldiler sayılardan faydalanarak formüller oluşturdular ve böylelikle estetik ve matematik bakışını oluşturdular. “Evrendeki her şey düzenli olduğu için vardır; düzenlidir çünkü başlı başına varlığın ve güzelliğin en temel koşulu olan matematik yasalarının gerçekleşmesini ifade eder (Eco,2006:61).

1.3. TOPLUMSAL HAYATTA TEMSİLİ KADIN BEDENİ İMGESİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Güzelliğin tanımı, farklı kültürlerde ve farklı dönemler de değişiklik göstermektedir. Güzelliğin göreceli ve değiştirilebilir olduğunu Eco şu şekilde açıklamıştır.

“Güzel, tarihin farklı dönemlerine ve kültürlerine bağlıdır demek istiyormuş gibi anlaşılabilir ve yargı görelilikle suçlanabilir. Oysa bizim söylemek istediğimiz tam da budur işte. Güzelin hiçbir zaman değişmez ya da mutlak olmadığı, aksine tarihsel çağına ve ülkesine bağlı olarak çeşitli biçimlere büründüğü ilkesinden hareket ediyor” Eco,2006:14).

Kadın; yukarıda Eco’ nun da açıkladığı gibi kültürden kültüre ve bulunduğu çağa göre toplumdaki konumu değişmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda kadının ilk çağ toplumundaki yeri, günümüzdeki çağdan çok daha farklı bir konumda bulunmaktaydı. Kadının toplumdaki konumunun değiştiği dönem, tarımın ortaya çıktığı dönemle paralellik gösterdiği görülmektedir. Evcilleşme ve tarım öncesinde yaşam; cinsel eşitlik, doğayla bütünleşme, duyuşal bilgelik ve sağlığın ön planda olduğu bir yaşam şekli

mevcut olmuştur. Yaşamlarını avcı-toplayıcı olarak sürdüren insanlığın cinsler arasındaki iş bölümü eşit bir şekilde dağıtılmaktaydı. Hatta kadınlara özgü bir iş olduğu düşünülen bitki toplayıcılığın, erkeklerin avcılıkla uğraştığı gibi iki temel besin kaynaklarından biriydi. Kadınların yiyecek bakımından erkeklere bağımlı olmadığından iş bölümü yapılmadığı, ortak etkinlik ve esnekliğin baz alındığı görülmektedir (Zerzan, 2013: 13-23).

Yapılan fosil incelemelerinde kadın ve erkeğin iş yükü olarak eşit olduğunu vücut yapılarından anlaşılmaktadır. İki cins vücudun tamamı kas ve güçlü bir vücut yapısına sahip olduğu görülmüştür. İki cinsinde, gelişme ve büyüme süreçlerinde çok önemli bir fark görülmediği; vücutlarının büyük bir çoğunluğunda görülen kasların (kol, kürek ve köprücük kemikleri) günlük yaşamlarında ağır ve yoğun işlerde çalıştıklarını göstermektedir. Yaşamlarını oval olarak yapılmış kulübe kalıntılarında; taştan yapılmış aletler, ocak külleri ve hayvan kalıntıları bulunduğu ve sosyal gruplar olarak yaşam sürdükleri, kadın erkek arasında toplayıcılık- avcılık olarak iş birliği şeklinde çalışıldığı, bulunan kalıntılarla tahmin edilmektedir (Özbek, 2007:159-189).

Tarımın ortaya çıkması, sosyal yaşam tarzını büyük değişikliğe uğratmıştır. Üretim arzusu düzenli bir şekilde devam ettikçe toprak daha verimli ürünler vermeye başladı. Toprakla ilgilenen insanlık kendi aralarında daha baskın ve uyarlayıcı olmaya başlamış ve bunun sonucunda iş bölümü ortaya çıkmıştır. Tarımın ortaya çıkmasıyla toplumsal hiyerarşinin temelleri atılmış ve daha sonraları ağır çalışma koşulları, cinsel eşitsizlikler, rahipler, krallar gibi birçok kavram oluşmuştur.

Avcı- toplayıcı toplumda eşitlik; her iki cinslerin özerkliğini güvence altına alarak yaşam olanaklarının her iki cinse de eşit olmasıydı. Kadınların ortak yaşam alanlarında yaptıkları her şey erkeklerin yaptığıyla eşit olduğundan, iki cinsinde toplumsal alanda eşit olduğu ve avcı- toplayıcı toplumların en belirgin özelliği olduğu görülmektedir. Avcı- toplayıcı toplumdaki kadınların statüsü daha sonraları oluşan toplumlardaki statüsünden çok daha yüksek olduğu fakat tarımın bulunmasıyla, erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddet ortaya çıkmış, kadınları kullanabilecekleri birer ağır yük hayvanına, çocuk bakıcılığına dönüşerek erkeğin himayesine girmiştir. Kadın avcı toplayıcı dönemindeki konumu hiçbir zaman aynı olmamıştır (Zerzan, 2013:23-117).

Hristiyanlığın erken dönemlerinde Hristiyan Kilisesi tarafından Pagan inanç sistemi

hakimdi. Latince “Pagus ve Pagani” kelimelerinin türemesinden oluşmuştur. Kelime anlamı “Kırsalda yaşayan köylü, taşralı” anlamına gelmektedir. Pagan dini çok tanrılı din olarak tanımlanmakta olup daha sonraki dönemlerde putperest toplumları için kullanılmıştır (Gündüz, 2011:9-10).

Pagan din; doğa varlıklarını tanrılaştırarak, insanların kafalarındaki soruları gidermeye çalışan bir inanç sistemidir. Mitolojide yaratılan mitler doğayı anlamak ve anlatmakla birlikte toplumu bir arada tutmayı amaçlayan ve bunun için belirli kurallar oluşturarak bu kuralla göre yönetme amacı gütmektedir. Mitolojideki tanrıça ve tanrılar, din ve dünyevi güç arasında bir bağlantı oluşturarak toplumda yaşayan insanlar arasında otoriteyi sağlamaktadır. Pagan dininde kadın, ilahi güç ve tanrıça rolün de ilahlaştırılıp ve yüceltilerek toplumda ve sanatta konumlandırılmıştır. Kadın, bazen mitolojide güzellik abidesi olarak heykelleştirilip tapılan bir tanrıça bazen de dişiliği, bereketi, üremeyi simgeleyen ruhani varlık olarak tasvir edilmektedir.

Orta çağ dönemi, tarihçiler tarafından tartışılan ve çoğu tarafından karanlık çağ olarak adlandırılmaktadır. Bu karanlık çağda en çok etkilenenin kadın olduğunu görülmektedir. Orta çağ Avrupası’nda kadın; ilk günahı işleyerek insanlığın günahkâr olarak doğmasına ve yaşam sürmesine neden olan ve ilk günahkâr olan Havva; Hz İsa’nın annesi Meryem ise kutsal olarak kabul edilmiştir. Orta çağ Avrupası’nda kadın incelendiğinde tezatlık olduğu görülmektedir. Kadının toplumdaki konumu, dindeki bulunduğu konuma göre ele alınıp bu konumuna göre davranılmıştır. Dini olarak Havva’nın, ilk günahı işlediği ve Hz Âdem’ e işlettiği” Cennet Bahçesinden kovulmasına neden olan ve İncil de anlatıldığı ifadeyle kadın; ayartılan, ilk günahı işleyen ve şeytanlaştırılırken; Hz İsa’nın annesi konumunda olan Meryem’den dolayı kadın; Havva yüzünden günahkar doğan insanlığı, tüm günahlardan kurtardığına inanılan Hz İsa’nın annesi Meryem, yüceltilip ilahlaştırılmıştır. Bu dönemde kadın oluşabilecek bütün kötülüklerin sebebi (hatta gözetim altında tutulması gereken varlık) olmuş, Meryem’den dolayı ise kurtuluş olarak görülmüştür. Yukarıdaki iki farklı örnek ile kadının sosyal yaşamdaki yeri, din ile ele alınarak konumlandırıldığı açıkça görülmektedir (Genç, 2011:241).

Orta çağda kadınlar, her türlü kötülüğün sebebi ve yapanıydı. Kadının günahkâr ve ahlaksız olduğuna dair o dönemde çeşitli hikayeler anlatılırdı. “Cadının cinsiyeti kadındır” cümlesiyle konumlandırılan kadının konumu Aziz Augustinus’ tan başlasa da Heinrich Kramer’ in kitabı ile kesinlik kazanmasını sağlamaya çalışmış ve kadınların

cadılığa daha yatkın olduğu düşüncesine Havva' yı örnek vererek bu savını kanıtlamaya çalışmıştır. Havva'nın yasak meyveye dokunarak Âdem' i "Cennet Bahçesi" n den kovduğu ve yasak meyveyi yediği için Kramer ilk cadı olarak kabul etmiştir (Akın, 2001:283).

O dönemde kadınları suçlamak için illa bir suç işlemiş olmaları gerekmiyordu. Varlıklı bir erkeğin herhangi bir sebepten dolayı bir kadına iftira atmak için büyü yaptığı, kehanetler söylediği veya cadı olduğunu birkaç kişiye söylemeleri yeterliydi. Kadını günahkâr düşman olarak toplumdaki erkeklerin, değişen ekonomi ve sosyal yaşamlarından ve kadının değişen rollerinden dolayı korkuları oluşan erkeğin, kadınlara iftira atarak yakılmasını sağlamışlardır. Bunlardan en kolayı cadıların kadın olduğunu ispatlamak için tıbbi faaliyetlerini dayanak gösterdiler. Buda kadınları suçlamak için yeterli oldu. Eğitim almadan tıbbi faaliyetlerde bulunan kadınlar cadı olarak ilan edildi ve hepsi toplu olarak yakılarak öldürülmüştür (Genç, 2011:270).

İlk çağda avcı-toplayıcı toplumda kadın erkek iş yükü eşit olduğundan herhangi bir hiyerarşik sistem bulunmazken tarımın ortaya çıkması ve iş bölümünün oluşmasıyla bu düzen değişmiş ve cinsler arası hiyerarşi ortaya çıkmıştır. Daha sonraki orta çağ döneminde dini olarak erkek kadın arasında bir hiyerarşi ortaya çıkmıştır. Havva' nın ilk günahı işleyerek cennetten kovulması, cezalandırılması nedeniyle günahkâr ve çabuk yoldan çıkarılan olarak görülmüş ve bu sebeplerden dolayı erkeğin himayesine girerek erkek ve kadın arasında bir hiyerarşik sistem oluşturmuştur.

Toplumsal olarak kadın erkek arasındaki eşitsizliği anlatmak için kullanılan kavram olan Hegomanya; en yalın ve temel olarak, toplumda erkeklerin hakim olduğu kadınların ise erkeklere tabi olduğu ataerkil düzeni meşrulaştırılarak toplumsal cinsiyet durumunu ifade etmek için kullanılan bir terimdir. 1980'ler de toplumsal cinsiyet ve hiyerarşi üzerinde durularak erkek Hegomanyasına zemin hazırlanmış ve Cornell tarafından "Hegomanik Erkeklik" kavramı oluşmuştur. İlk çağ dışındaki diğer çağlarda kadın erkek arasında bir eşitsizlik bulunmaktaydı fakat kelime olarak ifade edilmemiş ve kavramlaştırılmamıştı. Değişen zaman ve tüketim kültürü ve beraberinde gelen kitle iletişim araçları sayesinde eşitsizlik yayılmış ve toplumda daha çok görülmeye başlanmıştır (Altındal, 2021:3421).

1.4. OBSİDYEN TAŞI VE KADIN

Obsidyen Taşı tarih boyunca farklı amaçlarla kullanılmıştır. İlk Peolotik çağda kullanmaya başlandığı bilinmekte olup o dönemde delici, kesici aletleri, ok uçları gibi birçok aletlerin yüzeylerini düzgünleştirmede ve parlatmada ve tarım ürünlerini öğütmekte kullanılmıştır. Hızla soğuyan lavla oluşan Obsidyen taşı doğal bir cam türü olup siyah, parlak bir yüzeyi ve keskin kenarlarından dolayı çok amaçla kullanılan bir malzemedir. Daha sonraki çağlarda savaş aletleri yapımında, tıpta, sihir ve büyü yapımında, süslü taş ve mücevher yapımında yaygın olarak kullanılmıştır. Obsidyen taşı eski çağlardan beri kadınla ilişkilendirilmiş ve kadınların kullandığı doğal bir taş olmuştur. Bazı kadınların süs amaçlı kullandığı taş, kesilip parlatıldıktan sonra kolye, yüzük, bileklik, broş ve ayna olarak kullanılmış bazı kadınların ise eski çağlardan beri büyü ve sihir yapımında kullanıldığı bir taş olmuştur. Eski çağlarda cadılar, büyücüler ve şamanlar tarafından büyü yapmak için kullanılmıştır. Obsidyen taşının büyü yapımında kullanılmasının amacı; eski Azteklerde Obsidyen ve büyücülük tanrısı olan Tezcatlipoca ile ilgisi olması ve taşın, siyah cam görünümü nedeniyle kullanılmıştır. <https://derstarih.com/obsidyen/>

1.5. SANATTA İDEAL (GÜZEL) KADIN BEDENİ ALGISI

İdeal beden tanımlarını yapabilmemiz için bulunduğu dönem ve kültüre bakmamız gerekmektedir. İdeal beden bulunduğu dönemin şartlarına göre şekillenmektedir yani belirli bir kalıbı ve standardı bulunmamaktadır. Sanatta ideal kadın imgesinin tasvirlerine bakıldığında mitolojik tanrıça olan Venüs mitinden yararlanıldığı görülmektedir. Sanat kadın bedeni ile mitolojiyi birleştirerek çıplaklığı kabul edilebilir duruma getirmiş ve bu şekilde Venüs ideal güzelliğin simgesi haline gelmiştir (Praglia ,2004: 66).

Kadın bedeni çağlar önce ideal güzel olarak tanımlanıp eserlere konu olmadan önce güzel olarak değil de işlevsel olarak değerlendiriliyordu. Peolotik çağda yapılan ve daha sonra adını Willendorf Venüsü olarak adlandırılan heykelin olağan ölçüleri dışında tasvir edildiği görülmektedir.

Güzel kadın imgesi, sanatta Yunan Mitolojisinde sık kullanılan Venüs mitiyle tasvir edilmiştir. İlk güzel ve ideal beden olan Willendorf heykeli daha sonra Willendorf Venüsü olarak adlandırılmıştır. Çeşitli dönemlerde sanatçılar güzel bedeni Venüs olarak tasvir edip kullanmışlardır.

Bilinen ilk ideal kadın bedeni tasviri olan Peolotik dönemden günümüze kalan ve ilk Venüs heykeli kabul edilen Willendorf heykeli o dönemde ideal kadın bedeni olarak kabul edilmektedir. Heykel bedenin iri, bazı yerleri abartılarak (göğüs, göbek, kalça) tasvir edilmesinin sebebi doğurganlık ve bolluk bereketi temsil etmesidir (Caner, 2017:10).

Yunan heykel sanatının ilk dönemlerinde Mısır heykelinde olduğu gibi önden tasvir edilip boyut olarak orantısız ve büyük şekilde tasvir edilmiştir. Bu heykellerin yapılış amacı ideal bedeni göstermek olduğundan baş ve yüz detaylı işlenmemiş fakat vücut ideal şekilde birleştirilmiştir. Geniş omuz, ince bel, kaslanmış bacak ideal form olarak yaratılmış ve tanrı tasviri olarak kullanılmıştır. Daha sonraki heykel sanatı daha da gelişmiş ve ideal vücut formunu yakalamaya çalışmışlardır. Daha sonraki dönemlerde heykel sanatı daha da ilerlemiş ideal formu yakalamaya çalışırken yüze değil de bedene yoğunlaşmışlardır. Yüz ifadesiz fakat vücut tüm ayrıntılarıyla işlenmiştir.

Güzellik kavramının beden ile birleştirilmesi Antik Yunan dönemine dayanmaktadır. O dönem de ideal bedeni yaratmaya çalışmalarının nedeni ruhani varlığı yani Tanrıyı bedenle bütünleştirip ilahlaştırmayı amaçlamışlardır (Gombrich,1986: 68-69).

“Yunan heykelciliği soyut bir vücudu idealleştirmemiş canlı vücutların sentezinden yola çıkarak, vücut ile ruh arasında başka bir deyişle, biçimsel güzellik ile ruhsal iyiliğin ahenk oluşturduğu psikofizik bir güzellik ifadesinin aracını, “İdeal Güzeli aramıştır. Bu güzellik en kusursuz ifadesini hareketli bir parçanın dengeye ve ahenge kavuştuğu, anlatım sadeliğinin ayrıntı zenginliğine yeğlendiği durağan biçimlerde bulur” (Eco,2006:45).

Yunan heykel sanatının konuları sıradan insan ve hayatları olmamıştır. Konular daha çok tanrı ve mitolojiden oluşmaktadır. Bundan dolayı heykelleri oluştururken insan tasvirinde fakat biçimsel olarak ideal form yaratmak için uğraşmışlardır. Bu nedenle insanların en iyi yerlerini ideal bir form oluşturmak için birleştirmişlerdir. Oluşturdukları ideal bedenle kusursuzluğu ve hareketliliği ideal formda birleştirerek tanrıyı tasvir etmek için kullanmışlardır.

Farklı dönemlerdeki heykellere bakıldığında heykel sanatının ne kadar değiştiği görülmektedir. Döneminin ideal formlarını oluşturan bu heykeller tamamen birbirinden farklıdır. Görsel 1’de ki Willendorf heykeli (M.Ö.25.000) döneminin ideal kadın formunu tasvir etmek için yapılmıştır. Oldukça iri göğüs, kalça ve sarkık göbek o dönemin ideal formunu oluşturmakta ve doğurganlık temsili olarak Bereket Tanrıçası adını almaktadır

(Dickerson, 2018:36).

Willendorf Venüs heykelini incelendiğinde, vücudun çok yağlı ve iri olduğunu bazı bölgelerin abartılı şekilde olup dikkat çekmek için yapıldığını söylenebilir. Heykelin üst bacaklarının üst bölgesi birleşik ayaklar ise ayrı olduğu, orantısız şekilde görülmektedir. Omuzlar kolların küçük ve göğüsün gerisinde olduğu, önemsiz bir şekilde taslak şeklinde olduğunu asıl vurgulanmak istenilen yerlerinin detaylı işlendiğini görülmektedir. Sarkmış kocaman göğüsler, yağlı sarkmış aşağıya kadar inmiş göbek, belirgin şekilde tasvir edilmiş cinsel organı üçgen şeklinde çukur, iri basık kalçalar ve göbek deliğinin oyuntulu, tıpkı diğer bölgeler gibi belirgin bir şekilde işlenmiştir. Genel olarak vücuda baktığımızda bize o dönemin istenilen ideal kadın profilinin ortaya çıktığını, şişman oluşu da büyük ihtimal çok doğum yaptığını vücudunun bu şekilde deforme edildiğini gösterir (Caner, 2017:68).

Willendorf Venüsü' nün ideal kadın formdaki tasvirine bakıldığında bulunduğu dönemin kadın profilini yansıttığını düşünmek yanlış olur çünkü avcı- toplayıcı toplumda kadın ve erkek iş yükü eşit olduğundan kadınlarda erkekler kadar kaslı ve güçlü yapıları bulunmaktaydı. Yapılan heykellerin dönemin bereket simgesi olarak tasvir edilmesi yani doğurganlığı ve anaçlığı yansıması ve erkeklerin kadınları görmek istedikleri formda yapmak istediklerini Ahmet Özeren kitabında açıklamıştır (Özbek, 2007:249).

Sanatta Venüs heykeli genelde çıplak olarak tasvir edilmiştir. Antik Yunan döneminde yapılan bu heykele baktığımız da Willendorf Venüsün den farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu heykel dönemin ideal güzelliğini ve çekiciliğiyle sanat tarihinde önemli bir yere sahiptir. Tasvir edilen Venüs heykelinin çok ince olmayan çekici bir formu vardır. O dönemde çıplak olarak tasvir edilen kadın heykellerin amacı cinselliği ön plana çıkarmak için değil, insan bedeninin ideal formunu temsil ettiği için çıplak tasvir edilmiştir. Diğer heykelin aksine vücutta sıkı küçük bir göğüs, diri kalçalar ve yağlanmamış göbek düzgün kol ve bacaklar ideal beden formunu yansıtmaktadır (Caner, 2017:78).

Görsel 1. Willendorf Venüsü (M.Ö.25.000)
(Dickerson, 2018: 36)

Görsel 2. Praksiteles, “Capitoline Venüsü” (M.Ö.4. yüzyıl)
(Tediki wordpress, 2023)

Eski Avrupa toplumu doğa olaylarına anlamlar yükleyerek buna göre bir inanç sistemi oluşturmuştur. Kadın imgesine bereket, üreme, hayat verme gibi anlamlar yükleyerek varoluş simgesi haline getirmişlerdir. Kadın imgesi değişen zamanla birlikte sanat eserlerinde çeşitlilik kazanmıştır. Çeşitli uygarlıkların ortaya çıkmasıyla oluşan toplumun yapısı ve inanç sistemine göre kadında temsil çeşitliliği oluşmuştur. Antik Yunan ve Roma medeniyetlerinin ortaya çıkardığı insan merkezli bakış açısı Batı Roma İmparatorluğunun yıkılmasıyla değişmiştir. İlk Çağ toplumundaki insan ve akılcı yaklaşımın yerini kilisenin benimsediği bir devlete dönüşmüştür.

Orta Çağ dönemiyle beraber kilise merkezi krallık gücünün zayıfladığı kilise kurumunun güçlü olduğu bir dönem olmuştur. Hristiyanlığın ilk döneminde baskın din olan Pagan dininden Hristiyan dinine geçiş olunca sanatta ve tasvir edilen kadın imgesinde de değişiklik olmuştur. Resim sanatının amacı cemaate verilen eğitimlerin anımsanması kutsal olayları akılda tutmak için kullanılmıştır. Resimlerde dini olaylara yönelince kadın bedeni de mitolojik olarak tasvir edilen Venüs mitinden Meryem Ana ve Maria Magdalena tasvirlerine geçiş olmuştur (Gombrich, 1997: 133-138).

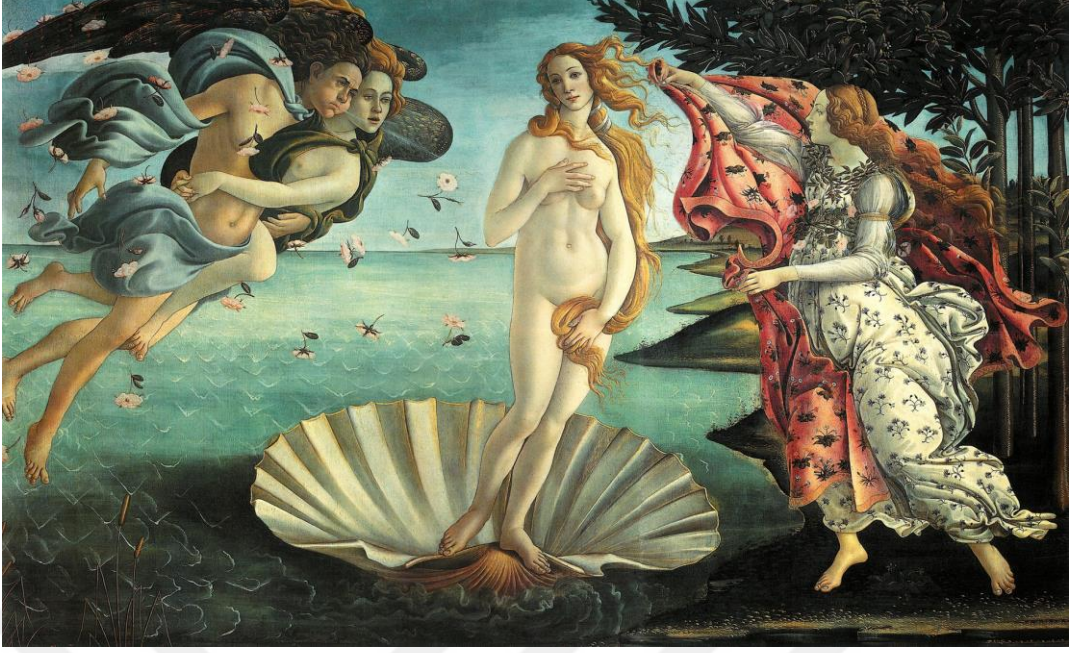
Görsel 3. Yuvarlak Taht Üstünde Meryem ve Çocuk İsa 1280 dolayları (İdildergisi,2023)

Meryem, Hz İsa'yı doğurduğu ve insanlığın, günahkar olarak doğmasını engellediği için ilahlaştırılıp yüksek bir konuma gelmiştir. Cennetin Bahçesinde tasvir edilen kadın İsa'nın annesi Meryem rolünde tasvir edilerek kadın Meryem'den dolayı kutsallaştırılan, ilahlaştırılan ve saygı duyulan bir konumdadır. Kadın, "Cennetin Kraliçesi" olarak tasvir edilen kompozisyonun merkezine yerleştirilen tahta Meryem tasvirinde ve kucağında İsa yerleştirilmiştir. Resmi incelediğimizde, Cennetin tahtı olarak adlandırılan kırmızı bir taht ve Meryem'in kırmızı ayakkabıları, yukarıda iki madalyon için de melekler ve Meryem'in kucağında İsa Cennetten bir görsel olarak resmedilmiştir. Hristiyanlıkta önemli bir renk olan kırmızı, Cebrail'in Meryem'e İsa'yı müjdelerken elinde kirmeni ve tapınağı örmesi için kırmızı ve mor yünü bulunduğundan dolayı, ayakkabı ve taht kırmızı renkte yapılmıştır (Ayasofya Müzesi).

Orta Çağ sonlarına doğru İtalya da başlayan Rönesans her alanda olduğu gibi büyük

değişikliklere sebep olmuştur. Rönesans döneminin çıkışı Orta çağ Avrupası'na dayanmaktadır. Kilise baskısının sanatta ve toplumsal yaşamda baskın olduğu bir dönemdir. Sanatın konusu sadece din olarak cemaate verilen eğitimlerin anımsanması ve kutsal olayları akılda tutmak için kullanılmıştır. Rönesans döneminin başlamasıyla kilisenin toplum ve sanat üzerindeki etkisi azalmış ve Yenilenme dönemi başlamıştır. Birçok alanda olduğu gibi sanatta da yeniliklerini beraberinde getirmiştir. İnsan oranların incelenmesi ve sanatta yansıtma isteği, perspektifin geliştirilmesi, ışık ve renk uyumunun tablolarla yansıtılması, sanatta anlamları arttırmak için gündelik nesnelere ve şekillerin yansıtılması, baskı ve yağlı boya kalitesinin geliştirilmesini örnek olarak verilebilir. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-19090/ronesans-sanat/>

Rönesansta meydana gelen bu değişiklikler resim sanatında kullanılmaya başlanmıştır. Dini konulu tabloların yanı sıra Rönesansta tekrar mitoloji ve buna bağlı olarak Venüs imgesi ideal güzelliğiyle tekrar sanata yansımıştır.

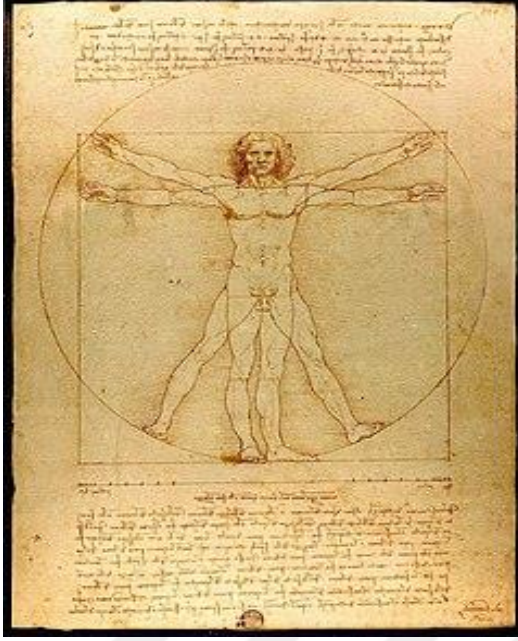
Görsel 4. Sandro Botticelli “Venüs'ün Doğuşu” 1482-1486
(Dikerson, 2018: 142)

İdeal güzelliğiyle Venüs tasvirini Botticelli Tablosunda görmekteyiz. Botticelli aşk ve güzellik tanrıçası Venüs’ün doğuşunu resmetmiştir. Eserde Venüs’ün karaya çıkış anı betimlenmiştir. Solda sarılı halde rüzgâr tanrısı bulunmaktadır. Amacı deniz kabuğunun su yüzeyinde ilerlemesini sağlamaktır. Rüzgârın etkisiyle beraber Venüs simgesi olan güller üzerine düşmektedir. Karaya yaklaşan Venüs duru güzelliğiyle vücut hatlarıyla dönemin ideal güzellik anlayışını yansıtmaktadır (Ödin, 2016: 209).

Botticelli resimdeki Venüs’ü fiziksel olarak ayakta durması mümkün olmayacak şekilde ve boynu uzun tasvir edilmiştir. Bu duruş yüzündeki saflık, dinde tasvir edilen Meryem saflığındadır. Hristiyan ve Pagan dinini eserinde birleştirerek Venüs imgesini oluşturmuştur (Krausse, 2005:13). Venüs imgesi tasvir edilirken Antik dönemde saygınlık imgesi iken Orta çağ da günahın, ahlaksızlığın, şehvetin imgesi olarak görülmektedir. Botticelli’ nin bu eseriyle beraber Venüs farklı bir şekilde tasvir edilmiştir (Ödin, 2016: 209).

Güzellik kavramını matematikle ele alıp oran orantı ile birleştirme geleneği Rönesans resim sanatında da devam etmiştir. Rönesans döneminde güzelliğe matematiksel oran ile birleştirip sanatı ve bilimi harmanlayarak farklı bir bakış açısı geliştiren Leonardo da Vinci’nin Vitruvius Adamı Çalışmasıdır. İdeal beden formüllerini bulmaya çalıştığını formülleri hesapladığını günlüğüne eskiz olarak çizdiği Vitruvius Adamı Çalışmasında

görmekteyiz. Daire ve kare içine çizilen beden ideal ölçülerin olduğu anlamına gelmektedir. Burada geometriden yararlanan Da Vinci'nin çizdiği resimde daire ve dairenin içine çizilmiş bir kare ve iç içe geçilmiş biri vücudu açık diğeri kapalı iki çıplak erkek çizimidir (Paquet,2015: 46). Resmin üstünde sayılar bulunmaktadır bunlar ideal bir bedenin ölçülerinin formülüdür.

Görsel 5. Leonardo da Vinci "Vitruvius Adamı" 1490 dolayları
(Arthipo, 2023)

Görsel 6. Leonardo da Vinci "Mona Lisa" 1503 dolayları
(Krausse, 2005: 15)

Daha önce mimari ve heykel sanatında kullanılan altın oranı Leonardo resimlerinde ideal oranı yakalamak için sık kullandığı bir yöntemdir. "Mona Lisa" tablosu altın oranlarla yapılmış bir çalışmasıdır. Altın oran dikdörtgenin içine Yüzün tamamı girmektedir. Göz hizasından bir çizgiyle ayrıldığında parça tekrar altın oranı vermektedir. Parçalar gibi tablonun tamamı da altın oranı vermektedir. Leonardo Da Vinci ideal değerlere ulaşmak için yüze ve bedene diyagramlar yerleştirerek altın oranla parçalara ayırmaktadır. Bu şekilde çalışmalarına deneysel yaklaşarak ve bir kural oluşturarak (1,618) altın oranla bir anıt gibi bedeni işleyerek ideal bedeni oluşturmaya çalışmıştır (Krausse, 2005:15).

15. yüzyıldan itibaren ressamlar atölyelerinde yaptığı çalışmalarını, itibarlarını korumak ya da toplumsal statülerini arttırmak için değil; kendilerinin çevrelerinde gördükleri her şeyi kendi gözlerinden ya da görmek istedikleri şekilde çalışmalarını yapmaya başlamışlardır.

Ressamlara bu özgürlük alanı açılınca sanatseverlerinde aldıkları eserlerde nitelik değişmiştir. Amaçları artık sadece dinsel sahneleri, değerli antika eşyaları, kişiye ya da kamuoyuna mal olmuş kişilerin portreleri değil, güzel gördükleri kadın tablolarını ya da güzel gördükleri her eseri almışlardır.

Aydınlanma Çağı 17. ve 18. yüzyılda akıl, düşünce ve bilimin ön plana çıktığı dönemdir. Aydınlanma döneminin etkisiyle Gerçekçilik akımı ortaya çıkmıştır. Bu akımla sanatta gerçekçi anatomik detaylar ve doğayı olduğu gibi yansıtmak için doğal ışıktan faydalanılmıştır. Sanat eserlerinde akıl ve düşünce ön plana geçti. Sanatın konusu; daha çok gündelik ve toplumsal olaylar olduğu gibi yansıtılmaya başlanmıştır.

Görsel 7. Diego Velázquez, “Aynadaki Venüs” (1647–1651)
(Altuna,2013: 143)

ideal güzeli tablolarında yansıtmaya çalışan sanatçılar, ideal (güzel) bedeni yaratmak için Venüs imgesinden yararlanmışlardır ve bu gelenek 17 yüzyıldan sonra da devam etmiştir. Heykel ve resim sanatında kullanılan kadın bedeni çıplak resmedilmeye başlanmış ve oluşturulduğu kompozisyonda ressam tarafından kadın bedeni izlenen konumuna geçmiştir. (Berger, 1986: 47-51)

Ressam bu tablosunda Venüsü diğer ressamlardan farklı şekilde resmetmiştir. Bu tabloda ayna merkeze yerleştirilmiş ve Venüs sırtını izleyiciye dönmüş şekilde uzanmıştır. Cupido'nun elinde olan aynada kendini izlerken resmedilen Venüs aslında kendisini değil karşıdan onu izleyeni izlemektedir. Venüs bu tabloda hem izleyen hem izlenen konumuna yerleştirilmiştir. <https://tablolarinanlamlari.blogspot.com/2014/05/aynadaki-venus-tablosunun-anlamini.html>

1.6. MODERNİZMDE KADIN İMGESİNİN SANATA YANSIMALARI

Sanayi Devriminin ortaya çıkmasıyla buharlı makinelerle gelen birçok yenilik bulunmaktadır. Sanayi sayesinde oluşan makineleşmeyle insan gücüne ihtiyaç azalınca üretimde ve tüketimde büyük bir artış olmuştur. Makinaların yaygınlaşması ve iş gücünün bölünmesiyle kitlesel üretimi sağlayacak olan fabrikalarla beraber işçi sınıfı doğmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğru hızlı gelişen Teknoloji sayesinde halk, endüstri merkezlerinde toplanarak farklı bir hayat tarzı olanakları sayesinde “Tüketim Toplumu” olarak adlandırılan yeni bir toplum yapısı ortaya çıkarmıştır. Tüketim toplumunun kullandığı sanayi ürünlerinin birçoğu kullanıp atılmak üzere üretilen hazır nesnelere bundan dolayı nesnelere insan beğenisine sunulan tüketilebilen bir konuma getirmiştir. Halk tüketici konuma girince üretilen nesnelere zevk halini almıştır. Oluşan bu ortamla sanatçı toplumdan uzaklaşarak farklı tarz eserler yapmaya başlamış sanayi devrimi ile ortaya farklı bir sanat anlayışı çıkmıştır geleneksel sanattan kopup modern sanat anlayışı doğmuştur (Hegel, 1986: 19).

Daha önceki dönemlerde görüldüğü gibi kadın bedeni sanatta konu olarak merkeze alınmıştır. Bulunduğu döneme göre mitolojik ya da dinsel açıdan tasvir edilerek hayal duyulan imrenerek bakılan sanat eserine dönüşmüştür. Çıplak olarak resmedilmiş ama bu çıplaklık göze kötü gelmemekte estetik durmaktadır. Modern çağın başlamasıyla kadın bedeni güncelliğini devam etmiş fakat farklı olarak gündelik hayatlardan örneklerle tasvir edilmiş, genelde yine çıplak resmedilmiş ama ilahi olarak değil genelde fahişe yada izlenilen seyirlik nesne konumuna girmiştir. Sanatçılar kadınları gündelik hayatta resmetmeye devam etmiş fakat kendi gözlerinden, bazen seyirciye bakan bazen izlendiğinin keyfini çıkartarak tasvir edilmiştir. Kadının konumu da bu eserlerde görüldüğü gibi soylular ya da mitolojik değil sıradan izlenilen kadın tasvirlerine geçmiştir. Bundan sonra kadın tasviri resmedilirken Sanatçılar kendi istedikleri şekilde yani Berger’inde söylediği gibi seyirlik nesne konumuna girmiştir. Fransız sanat adamı olan Gustave Courbet sergideki manifestosuyla sanatçılara farklı bir bakış açısı açarak eserlerinde özgürlüğün kapılarını açılmasını sağlamıştır. Sanatçılar kaynak olarak doğayı ve kendini daha özgür şekilde ifade edebilmek için Romantizm akımından etkilenmişlerdir. Bu olaylarla en önemli çalışmasını yapan Manet’in “Kırda Öğle Yemeği” çalışmasıdır (Gombrich,1986: 397).

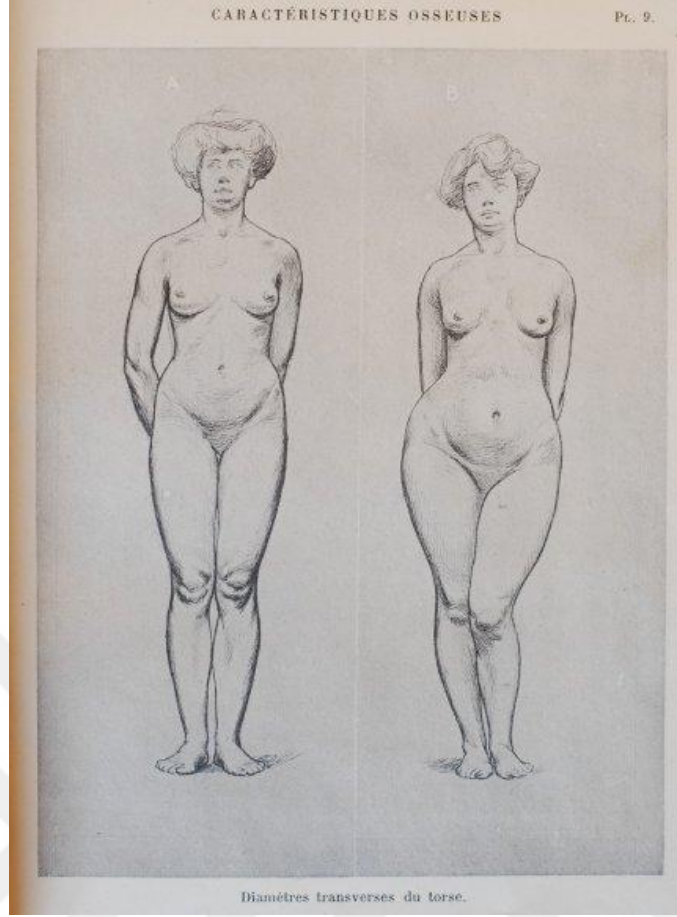

Görsel 8. Edouard Manet “Kırda Öğle Yemeği”1866

(Spence, 2011:15)

Güncel, gerçek yaşamdan bir kesit izlenimiyle resmedilen eser, büyük bir ses getirmiştir. Klasik konu dışında güncel olan konuyu ele alması ve ideal imgeyle (Venüs) tasvir edilmeden sergilenen tablo büyük bir yankı uyandırmıştır. (Antmen, 2009: 17)

Eserin ahlaksız olarak nitelendirilmesinin sebebi, merkeze alınan kadın figürünün çıplak olması değildir. Rönesans eserlerinde zaten çıplaklık kabul edilebilir bir konumdaydı fakat çıplak olarak imgelenen kadınlar, genelde ideal güzel olan Venüs imgesi olarak tasvir edilmektedir. Tabloyu incelediğimizde mitolojik bir olay değil de günlük bir olayın anlatıldığı görülmektedir. Merkeze alınan çıplak figürün ise fahişe olduğu tahmin edilmektedir. Çıplak kadının yüzü izleyiciye onu izleyene dönük olması fahişenin utanmadığını göstermektedir. Manet eserinde gündelik hayatta olan bir olayı doğrudan aktardığı için büyük bir tepki görmüştür. Dönemin Burjuvazi kesimini de bu olaya, ahlaksızlığa teşvik ettiği için eleştirilmiştir. Eserde ruhani güzellik olan iyi ahlak kalıbına uymayan kadın figür, mitolojik güzellik kalıbına da uymadığı için sanat tarihinde önemli bir noktada konumlanmaktadır. Kadın bedeninin toplumsal hayattaki metalaşma sürecinin keskin bir çizgisi olarak beliren Kırda Öğle Yemeği eseri bu perspektif doğrultusunda ele alınmaktadır (Spence, 2011:15).

Görsel 9. Paul Richer “Kadın Anatomisi” 1900

(scott-eaton, 2023)

1900’ler de fiziksel görünüşte şekillenme meydana gelmiştir. Atletik ve zayıf kadın bedeninin popüler olduğu dönem başlamıştır. Bu dönemde kilo sağlık göstergesine dönüşmüştür. Fazla kilo tehlike anlamına gelmekteydi. Ölüm oranlarının en büyük sebeplerinden biri kilo olarak gösteriliyordu ve ünlü bir moda dergisinin yayımladığı beş farklı ölüm sebeplerinde ölüm riski en fazla şişmanları gösteriyordu. Bu nedenle obezite büyük tehlike olarak görülmekteydi. 1920’lerden itibaren kadın tasvirlerinde “ince” ve “şişman” arasındaki geçiş aşamasında görselleşme meydana gelmiştir. Sanat ve tıp arasındaki ilişkiyi inceleyen Anatomik Sanatçısı Paul Richer şişmanlığın birer kusur ve hastalık olduğunu anlatmak için “Kadın Anatomisi” çalışmasını yapmıştır. Kadın bedeni kilo aldıkça ortaya çıkan yağlanmanın zincirleme olarak yol açtığı birçok kusurları hastalık olarak ele almış ve iki beden arasındaki anatomik farkı çizerek görselleştirmiştir. Çalışmada ideal bedenden uzaklaşan kadın bedeninin; kilo aldıkça göz altı torbalarının büyümesi, çenenin katlanması, göğüslerin sarkması, kalçaların yuvarlaklığının bozulması basenlerin genişlemesini, birer hastalık olarak ele almış ve anatomi çizimleri üzerinden

bedenin çöküşünü aşama aşama ve bütün ayrıntılarıyla çalışmasında anlatmıştır. (Courbin, Courtine, Vigarello, 2022: 228-230).

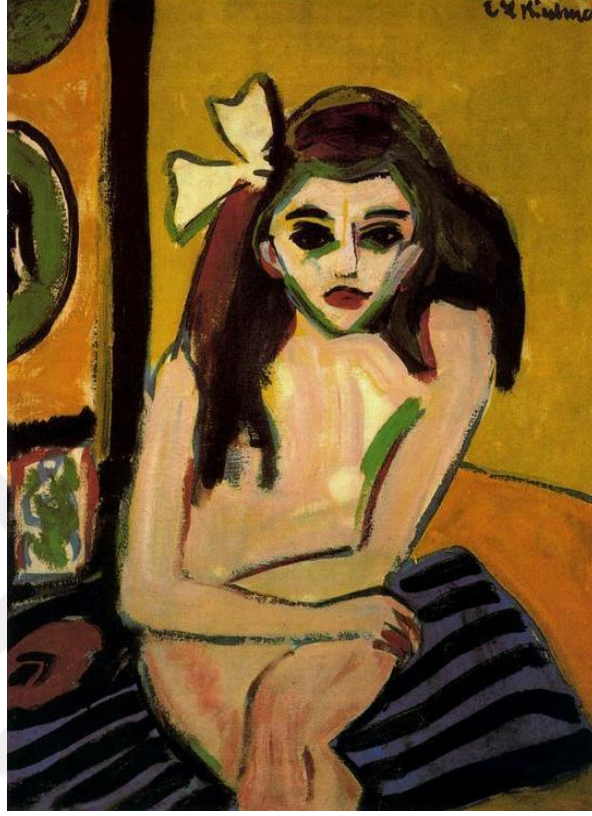

Görsel 10. Picasso “Avignonlu Kızlar” 1907

(Spence, 2012: 17)

Modernizm döneminde Picasso’ nun radikal resimlerinden biri olan ve 1970 yılında yaptığı “Pembe” dönem resmi olan haremi hatırlatmaktadır. Resmin adından da anlaşılacağı üzere Picasso bir genel ev sahnesini resmetmiştir. Kadın modellerinin duruşları bir tiyatro sahnesindeki gibi konumlandırılmıştır. İlk kübist eser olması ve genelevdeki kızları resmetmesi, geleneksel anlayışındaki bütün kuralları yıkmıştır. Kadınların kollarını kaldırıp poz vermeleri ve sergiledikleri duruş sanat tarihi boyunca klasik ve antik dönemde kullanılan bir duruştur. Kompozisyonda 5 çıplak kadın bir meyve tabağı ile kendilerini eğlendirmektedirler. Figürlerdeki kesik ve kavizli çizgiler tabloya vahşi bir hava katmaktadır. Beyaz fırça darbeleri resmin ton eşitliğini bozmaktadır. Picasso, genel evindeki fahişeleri ideal form duruşunda ve vahşi görümlü

olarak tasvir ederek kendi gözünden ya da görmek istediği şekilde fahişelerin onları izleyen erkekleri eğlendirirken kendilerinin de aslında eğlendiklerini, izlenen, nesne konumunda olmaktan hoşlandıklarını göstermeye çalışmaktadır (Spence, 2012: 17).

Görsel 11. Ernst Kirchner “Marcella” 1909

(Thompson, 2014: 105)

Kirchner’ in tabloları; egzotik kadın oyuncular, fahişeler ve Marcella tablosunda olduğu gibi ergen kızlardır. Tablolarında nesne olarak yerleştirilen ergen kız çocuklarını bile nesne konumuna koymakta seyirlik nesne gibi sunmaktadır. Eseri incelediğimizde; kırmızı, pembe kız bedeninin birbiri üzerine atılmış bacaklar, kıvrılmış kollar hafif fırça darbeleri ile yapılmıştır. Beden detaylandırılmamış sadece dış hatlarla tamamlanmıştır. Kompozisyonun sol tarafında koltuk kılıfı ve japon panosu, sağ tarafta ise zemin ile duvar birleşimini ayıran yeşil ve mavi renklerini kesik ve çizgisel olarak kullanarak kadın imgesine cüretkar, samimi ve cinsel olarak kışkırtıcı şekilde resmetmiştir. Resmin öznesi olan beden; siyaha boyanmış iri gözler, küçük kız çocuklarının taktığı kurdele ve göğüsleri daha gelişmemiş bu ergen kız resmin dışına çıkararak onu çizen ressam ve onu izleyen izleyiciye bakmaktadır (Thompson, 2014: 104-105).

Görsel 12. Fernand Leger “Üç Kadın” 1921

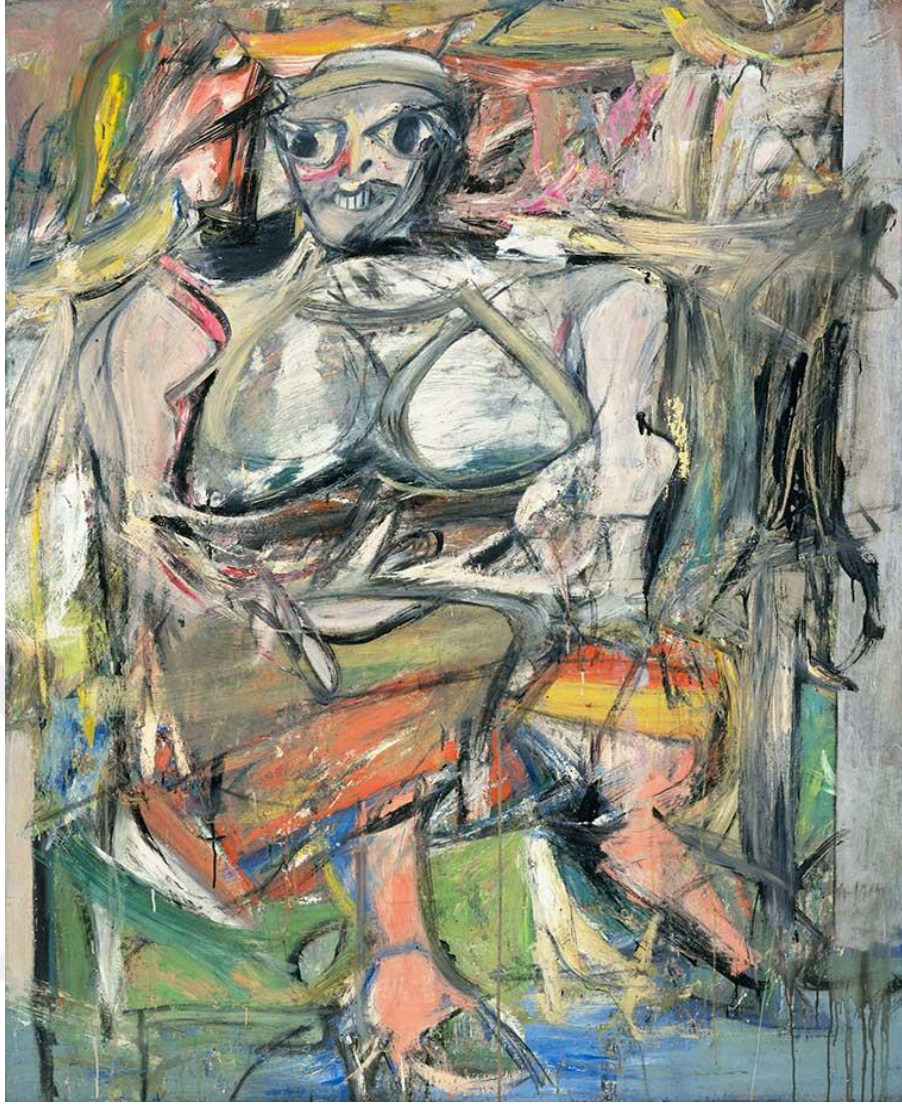
(Thompson, 2014: 161)

Leger çağdaş yaşamın, değişebilirliği, baş döndüren ve gürültülü görsel ihtişamını yansıtmaya adanmış modern bir ressamdır. Resimde dekoratif ve anısalık duygusu hakimdir. Resimde tekrarlanan çizgiler, düz desenler, tekrarlanan form, birçok tonun karşıtlıklarından oluşan kompozisyon ve diğer tablolarında da kullandığı gibi imgeler cepheden yapılmıştır. Tablodaki kadınlara bakan izleyiciler bir daha dönüp bakmak istemeyecekleri türdendir. Alışılmadık olan radikal kadın tasvirlerinin resmedildiği bu tabloda modern çağda kadın özelliklerin ön plana çıktığı ve makineleştirdiği imgeler çarpıcı şekilde görülmektedir. İmgeler modern çağda toplumsal bir düzende yerleştirilen cinsiyet eşitliliğini ön plana çıkarmaktadır. Eleştirisel olarak yapılan tabloda modern çağın getirdiği yenilikler ve kadın üzerindeki baskısı anlatılarak kadının seyirlik bir nesne konumundan çıkartıp dönüp bakılmak istenmeyen mekanik bir nesneye dönüşmüştür (Trompson, 2014: 160).

Görsel 13. Frida Kahlo “Henry Ford Hastanesi” 1932
(Trompson, 2014:192)

Feminist ve gerçeküstü ressam olarak anılan Frida Kahlo kendi yaşamı ve kadınların yaşamındaki olayları resimlerinde konu etmiştir. Yukardaki tablosunu yaşadığı düşüklerden birinin etkisindeyken hastanede yapmıştır. Kompozisyonda yatağın arkasında bulunan arka mekan da modern ve antik dünya bir aradadır. Yataktaki figür kendisi olmakta ve elinde olan iplerin 6 sembolü bulunmaktadır. Yukarıdaki üç sembol, bedensel bütünlüğüne olan düşlerini, istediği bebeği ve atalarını temsil etmektedir. Altta üç sembol ise; yaşadığı fiziksel durumu, baştan çıkarılmasını, diğer sembol ise ölümü ifade etmektedir (Trompson, 2014: 192).

Görsel 14. Willem De Kooning “Kadın I” 1950
(Hodge, 2012: 194)

Tablolarındaki kadınları yapmasındaki amaç ideal kadın formu değil; her şeyi gören, ilkel kadınları ve erkeklerin derin cinsel korkularını oluşturan kadınları temsil etmektedir. Klasik mitolojik tasvirleri referans olarak çalışmalarında kullanmıştır. Kadın I tablosunu incelediğimizde de bunu açıkça görmekteyiz. Tablodaki kadın bedeni Kibele tasvirine benzemektedir. Tanrıça yaşlı, büyücü bir kadını andırmakta, biraz canavarımsı biraz gülünç ama duruşuyla bereketli, anaç toprak anaya benzemektedir. Çalışma spontane görünmesine karşın uzunca bir süre çalışmıştır. Kullandığı boya, düz ve pürüzlü, kalın ve ince ve yarı saydam yapmıştır fakat yaptığı bu seri çalışmalarıyla büyük tepki çekmiştir çünkü yaptığı çalışma güzel, ideal bir formda ya da şehvet uyandıracak nesne konumunda olan bir kadın değil çirkin, şişman hatta korkunç görünen bir kadındır. Bu kadın arzulanmaktan çok öte ona bakan izleyeni korkutmaktadır (Hodge, 2012: 194).

Sanayi devrimiyle beraber kitle iletişim, haberleşme araçlarının etkisiyle Popüler kültür yaygınlaşmıştır. Kapitalist pazarlama sektöründe reklam imgelerine bir rağbet uyanmıştır. Toplumda görülen bu köklü değişimler sanat dünyasını da etkilemiştir. Bunun sonucunda Pop Art Sanat akımı ortaya çıkmıştır. Bu akım, seri üretimi, tüketici toplumunu, toplumda ortaya çıkan her olayı, kusurlarını, kötülükleri göstermek için Pop Art sanat akımı kullanılmıştır. Bu akımdaki sanatçılar işlerini üretirken reklam sektöründen, sanayide üretilen her malzemedен, günlük hayatta kullanılan her araçtan faydalanmışlardır (Antmen, 2009: 160).

Görsel 15. Richard Hamilton "Bugün Evlerimizi Böylesine Farklı ve Çekici Kılan Nedir", Kolaj 1956
(Dikerson, 2018: 304)

İngiliz sanatçı Richard Hamilton 1956 yılında yaptığı kes yapıştır kolaj çalışması olan "Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı, Çekici Kılan Tam Olarak Nedir?" adlı çalışması büyük ses getirmiştir. Yaptığı bu kolajda popüler imgeleri bir bütün olarak birleştiren Hamilton' un eseri tamamiyle tüketim kültürünü yansıtmaktadır. İzleyenlere "ideal bir

yaşam nasıl olmalıdır?” sorusunu hatırlatmaktadır. 1950 yıllarında mekan evi bize göstermeye çalışmıştır. Dönemin içinde olduğu tüketim kültürü ve popüler kültürün etkisi altında olan evlerin modern ev aletleri olan kasetçalar, televizyon, elektrikli süpürge; son derece modern ve dönemin popüler kültürü olan kaslı erkek ve kadın bedeni yerleştirilmiştir. Kolaj çalışmasında o dönemde popüler olan dergi ve gazetelerden modern aletler kesilmiş ve ideal ev ideal yaşam oluşturulmuştur. Bu çalışması ile o dönemin popüler kültürünü, tüketim toplumunu, tv, dergi, poster ve reklam sektörünün hayatın o döneminde ne kadar önemli olduğunu göstermeye çalışmıştır. Bu çalışma toplumun gerçek yansımasıdır diyebiliriz o dönemin gerçeğini aynı zamanda sanatçının da hayatının gerçeğidir de diyebiliriz. Kolajda görülen resmin ortasında görünen ve kolajın en önemli iki parçası olan kaslı erkek ve uzanan kadın popüler kültürde olması gereken ideal iki bedeni göstermektedir. “Resimde yerleştirilen kompozisyonun ortasında kaslı vücudu ve elinde “pop” yazılı oldukça büyük ve dikkat çekici üzerinde de pop yazılı olan lolipop şekeri ile genç bir erkek, figürün sağ tarafında ise rahat koltukta rahat bir şekilde şimdi uzanacakmış gibi oturan ve tüm seksapelliğini ortaya çıkaran çıplak genç bir kadın vardır. Çıplak kadın bedeni form olarak doğurganlığı değil cinselliği merkeze alarak ifade edilmiştir. Arzu nesnesi olarak konumlandırılan bedenler tıpkı ideal evde sahip olunması gereken diğer nesnelere gibi tüketim nesnesi, yaşam biçimi olarak pazarlanmaktadır. Resmin en önemli öğeleri olan bu iki figür, popüler kültür insanının bu ideal ölçülerde olması gerekiyormuş mesajı vermeleri pop kültürünün istenen mesajını içermektedir. İç mekân olarak gösterilen evde elektrik süpürgesi kullanan bir hizmetçi olduğuna göre ev zengin bir insanın evidir” (Batur, 2015:324).

Andy Warhol Pop Sanat akımına damgasını vuran sanatçı, çalışmalarında hazır nesne olan tüketim malzemelerini birer sanat malzemesine dönüştürmüştür. Sanat camiasını popüler sanatla birleştirmeyi başarmıştır. Çalışmaları tüketilen hazır nesnelere dışında ünlü oyuncular, sanatçıların dergi ve gazetelerdeki fotoğraflarından yararlanarak onları değiştirip kendi tarzında ifade etmiştir (Antmen, 2009:162).

Görsel 16. Andy Warhol’ Marilyn Monroe Serigrafı 1962

(Farthing, 2014: 488).

Warhol’ un serigrafı çalışmaları gündelik gazetelerde çıkan olayların nesnelere çalışmalarında kullanılmaktaydı. Fakat çalışmalarında kullandığı teknik çalışmanın anlam kaymasına sebep veriyordu. Bu çalışmasına örnek olarak “Marilyn Monroe” portrelerinin de Serigraf tekniği kullanarak sanatçının kendisini değil de medyada gösterilen portresine müdahale ediyordu. Böylelikle sanat kültürü ve kitle kültürü birleştirilerek kitle kültürünün sanat kültürü sayesinde değer kazanmasını sağlamıştır. Sergilenen bu çalışmada güzel ve ünlü bir sanatçı kullanarak sanat ve popüler sanat arasındaki farkı sorgulama çalışmıştır fakat yaptığı bu çalışmayla tepki gösterdiği görüşüyle çelişen bir çalışma olmuştur. Hollywood’da idol haline gelen ve güzelliğiyle göz kamaştıran ünlü yıldızı kullanarak sanatçının ününden etkilenirken bir yandan da mekanik üretimi benimseyerek sanatçının yeteneğini ve dehasını çökertmeyi amaçlıyordu. Çalışmayı incelediğimizde Monroe ’nin ölümünden kısa bir süre sonra yapıldığını söyleyebiliriz. Bir film sırasında çekilen siyah beyaz resmini kullanmıştır. Boyalı resim üzerine siyah beyaz mürekkebi kumaşa sürerek oluşturmuştur. Mürekkebin bol kullanışıyla resimlerde gölgeler ve gölgeler oluşturmaya çalışmıştır. Mürekkebi bol kullanmasındaki amaç boyaların dergilerdeki gibi parlak olmasını engellemeye çalışmaktadır. Oluşturduğu serigrafideki mat, gölgeli ve lekelerin amacı ölümü yansıtmasıdır. (Farthing, 2014: 489).

Görsel 17. Tamara de Lempicka Self Portrait in the Green Bugatti, 1929

(Arthistorynewsreport, 2023)

Modern döneminin sanatçılarından olan Lempicka Modern zamandaki kadın figürlerini resim sanatında sembol olarak kullanmıştır. Modern zamandaki sanat türlerini birbiriyle birleştirip sanatında kullanmıştır. Modern sanat içinde kadının modern yaşamdaki yerini, sosyal hayatını cesur, modern, renkli şekilde çalışmalarında ele almıştır. Model olarak daha çok kendini kullanan sanatçı kadın kimliğini ve modern çağla oluşan modern hayatın görüntüsünü bir araya getirmektedir. Çalışmalarında plastik dil kullanan, canlı ve parlak renklerden oluşan modern zamandaki kadınların zengin, özgür, kendine güvenen erkek egemenliği altında değil; refah, dünyevi hazlar içindeki hallerini tablolarında kadınların selfiesine dönüştürür (Keten, 2022: 239).

Kitsch kelimesi 19. yüzyılın sonlarında tüketim kültürü ve hazır nesnelere beraber ortaya çıkan bir kelimedir. Anlamı olmayan basit nesnelere veya abartılı süslü nesnelere herhangi bir sanatsal değer taşımayan, göze hitap eden, geçici zevkler uyandıran

nesnelerin üretilmesiyle ortaya çıkan ürünleri anlatmak için ortaya çıkan bir kelimedir. Bu dönemde popüler, ucuz resim veya eskizleri ifade etmek için kullanılmış fakat daha sonra kavramlaştırılmıştır. Modernizm döneminde “değersiz, popüler, taklit, dekoratif, klişe ve kitlelere seslenen, hitap eden” ve değerli sanat eserlerinin zıttı olan, neyin sanat olduğunu ifade eden bir kavram olmuştur (Baudrillard, 2013:126).

Görsel 18. Pierre et Gilles Çiçekler ve Gözyaşları 2016 Tuval Üzerine İnkjet Baskı ve Boya
(Pera Müzesi, 2023)

Pera Müzesinde “Zevk Meselesi” sergisinde bulunan ve uzun yıllarda eserlerde konu olan güzellik kavramına bir tepki olarak bu eser yapılmıştır. Eseri incelediğimizde Kitsch bir üslubun esere hakim olduğunu söyleyebiliriz. Güzellik kavramının oluşturduğu, hoş, oran ve orantı, düzenin yerini bunun tam zıttı olan karmaşa, göz yoran bir kompozisyon esere yansıtılmıştır. Eseri incelediğimiz de merkezde ideal formdan uzak bir kadın bedenini görmekteyiz. Etrafında çerçeveyi de kaplayan renkli çiçekler abartılarak çerçeveden taşarak oluşturulmuştur. Çiçekler, mitolojide, güzelliği saflığı, doğurganlığı yansıtmakta ve yapılan eserlerde kadını ideal bedende tanrıça olarak yüceltmektedir fakat bu eserde ideal form ve tanrıçadan çok uzak göz yoran bir kompozisyonda ve şişman ideal formdan uzak bir kadın bedeni merkeze yerleştirilmiştir. Bu çalışmadaki asıl amaç; güzellik kavramının abartılı yönünü eserde gösterilerek ideal kadın bedenine, seyirlik nesne konumuna eleştiri olarak eserde yansıtılmaktadır (Karagüzel, Karaca, 2021: 682).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜKETİM KÜLTÜRÜNDE KADIN BEDENİ TEMSİLİ

Gelişen sanayi ve beraberinde makinaların artması, işgücünün bölünmesi ile tüketilen ve yenilenen malzemeler artmıştır. Tüketilen ve üretilen nesnelerin fazlalığından dolayı tüketim kültürü doğmuştur. Tüketim kültürünün yayılmasını sağlamak amacıyla kitle iletişim araçları çıkmış, kitle iletişim araçları sayesinde reklamlar tv, filmler her şey çok rahat bir şekilde tüm dünyaya yayılması sağlanmıştır. Tüketim kültüründe pazarlanan her şey gibi bedende; özellikle kadın bedenine yönelme olmuştur. Değişen zamanla beraber kadınların iş hayatına girip para kazanması ile kadın bakımlı ve kendine yatırım dönemi başlamıştır ve kitle iletişim araçları sayesinde kadın bedenine yönelik kozmetik, spor, yemek, güzellik merkezleri gibi birçok sektörde her zaman yenilenen tükenen ürünler ortaya çıkmıştır. Reklamlarda sosyal medyada hep karşımıza çıkan ve kadın bedeninin “Yeniden Keşfi” sloganıyla kendi bedenine yatırım yapılması biriciklik ve kendi bedenini ne olursa olsun korumak, daha bir üst seviyeye taşımak vurgulanmaktadır. Bu amaçla birçok tükenilen yenilenen ürünler kadın bedeni üzerinden satılmaktadır. Tüketim çağında tüketimin konusu her şey olduğu gibi kadın bedeni de olmuştur ve kitle iletişim araçları sayesinde her alanda bedene pazarlanan ve yenilenen ürünler bedeni tüketim çağında nesne konumuna koymuştur. (Baudrillard, 2013: 149-152).

“Bin yıllık bir püritanizm çağından sonra fiziksel ve cinsel özgürleşme biçimi altında bedenin “yeniden keşfi” ve reklamda, modada, kitle kültüründeki mutlak-varlığı —bedenin etrafını kuşatan sağlık, perhiz, tedavi kültürü, gençlik, zariflik, erillik/dişillik saplantısı, bedenle ilgili bakımlar, rejimler, fedakârca uygulamalar, bedeni kuşatan Arzu söylemi-, bunların hepsi bedenin günümüzde kurtuluş nesnesine dönüştüğünün tanığıdır” (Baudrillard, 2013: 149).

2.1. META, METALAŞMA

Tüketim kültürünün temel yapı taşını meta ve metalaşma oluşturmaktadır. Meta daha çok para kazanmak için satılan ticari mal anlamına gelmektedir. Ticari mal olarak adlandırılan meta kavramı tüketim kültürü ve kapitalist sistemde farklı anlamlar yüklenmektedir. Metalaşma kavramı daha önce herhangi bir değeri olmayan ürün veya şeylerin (değiş-tokuş) değeri kazanmasına denmektedir. Tüketim kültürü coğrafi olarak genişleyip derinleşerek ekonomi dışındaki noktaları dahil ederek meta haline getirmektedir. Tüketim kültürü, hızla gelişen ve yaygınlaşan medya aracılığıyla insanlara ulaşarak; değişen arzu

ve yenilik isteğiyle çoğalmaktadır. Metaların kadınlara vaad ettiği temsili imajlar; güzellik, başarı ve beraberinde gelen mutluluktur. Dergiler, TV'ler kısacası dijital aracılığıyla satılan her şeyin kadınların güzellik ve mutluluk elde edeceğini iddia edip kadın bedenini kullanarak kadını metalaştırmaktadır.

https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/tuketim_kulturu

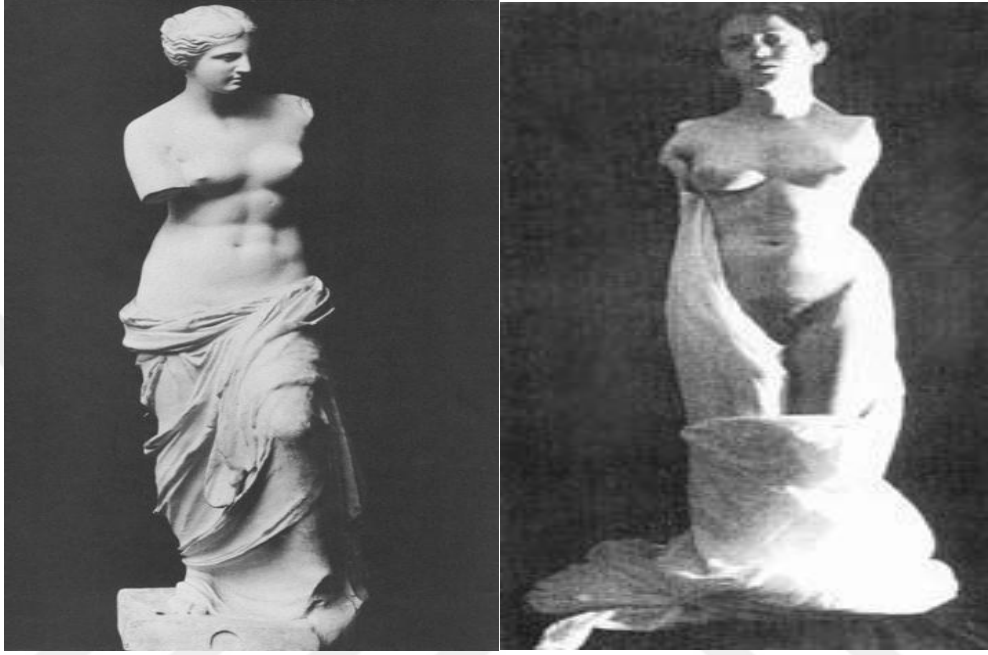
2.2. FEMİNİZM

Kadının varlığı toplumumuzda anne imgesi, nesne gibi çeşitli sıfatlar konularak görülmektedir. Kadının varlığı özne olarak kabul edilmemektedir. Feminist sanatçılar, yazarlar, psikanalistler bu sorunla ilgili hala çalışmalar yapmaktadırlar. Kadının dünyadaki varlığını göstermek amacıyla çağdaş sanatta olduğu gibi birçok alanda da ele alınmaktadır. Sanat tarihine baktığımızda sanat müzeleri galerilerde sanat eserlerinin kadın sanatçılar tarafından yapılmadığı çoğunluğunun erkek sanatçılar tarafından oluşturulmuş olması nedeniyle kadın imgesi sanat eserlerinde nesne konumuna girmiştir.

İlk çağdan günümüze kadar kadın beni sanatın konusu olmuştur. Önceleri ideal güzelliği yansıtmak amacıyla gösterilse de Modern Sanatın başlamasıyla kadın bedeni mitolojik imge olarak yansıtılmaktan çıkmış, sanatçının gözünden istediği şekilde ve gündelik yaşamda sanatta gösterilmeye başlamıştır. Kadın tablolarında çıplak olarak bazen fahişe bazen izlendiğini bilerek resmedilmekte bazen de izlendiğini izlemekten keyif alan bir nesne konumuna girmiştir. Kadının sanattaki yerini açıklayan Berger' e göre; kadın erkek tarafından izlenen konumuna gelen kadın; birer nesneye dönüşerek, erkeği de onu izleyen konumuna alarak erkekte bir gç göstergesini yansıtarak; erkek hiç olmadığı kadar kendini güçlü hissederek davranmaktadır (Berger, 1986:45-47).

Kadın bedeninin bu şekilde sanat konu olmasıyla 1960 yılından itibaren kendi bedeninde hak ettiği temsili alabilmek için kadın sanatçılar birçok eser ve performans sanatı yapmışlardır. Amaçları kadınların uğradığı ifte standardı eleştirerek kadının hak ettiği ve alamadığı birçok hakkı duyurmaya çalışarak hakların geri verilmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Performans sanatının görüntü ve sesle birleşmesi diğer sanat dallarından daha etkili olarak akılda ve etkisinde kalmaktadır. Kadın feminist sanatçılar, birer nesne konumundan çıkarıp bedeninin temsil haklarını kendilerine alarak seslerini duyurmaya çalışmışlardır (Antmen, 2014: 176).

Popüler kültür ve kitle iletişim aracıyla, kadın bedeni dönüşüme uğrayarak meta haline gelmiştir. Metalaşan güzellik algısıyla arzulanan beden üretim sektöründeki çokluk sayesinde her bireyin ulaşabildiği tüketim nesnelere yayılmıştır. Birçok sanatçı kadın bedeninin metalaşmasına tepki olarak işler üretmiş ve kimileri tepki olarak kendi bedenini kullanarak işlerinde nesne konumuna girmiştir.

Görsel 19. “Milo Venüsü” 19. yüzyıl

(Mqrimage, 2023)

Görsel 20. Mary Duffy “Venüs” Performans 1995

(Carlwhetham, 2023)

Duffy 1995 yılında canlı performansında kendini çıplak olarak sergilemektedir performansındaki amaç gündelik yaşam ve temsili arasındaki sınırları aşmaya çalışmaktadır Duffy çıplak kolsuz bedeni ile klasik Milo Venüsü heykelini canlandırmaktadır. Engelli bedenini bir sanat eseri olarak sergileyen sanatçı kendi bedenini nesneleştirmeye çalışmaktadır. Performansında kendi bedenini toplumda engelli her bedenin toplum ve tıp tarafından eksik, istenmeyen ve yetersiz şekilde görüldüğünü anlatarak, Tıbben ve toplumdaki bakışlarla nasıl yüzleşmesi gerektiği hakkında düşündüğünü ve kendisini olumsuz yönde etkilediğini performans sanatında açıklamıştır.

<https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230109971-2>

1954 Amerika doğumlu fotoğraf ve film yönetmeni olan Cindy Sherman çektiği fotoğraf ve film karelerini kavramsal sanat olarak kullanmaktadır. Kullandığı film karelerinde

kendini tanınmayacak şekilde makyaj, kıyafet ile değiştirerek filmlerinde olan kadın görüntülerini fotoğraf karelerine koymuş ve tıpkı o karelerde o varmış ve gerçekten oynamış izlenimini vermiştir. Daha önce nesne olarak olduğu karelerde yer değiştirerek nesneden özneye geçen yani izleyenden izlenene geçmiştir. Böylelikle nesne özne ilişkisi tepetaklak olmuştur. Tüketim kültürü ile gelen kimliğin hızlı bir şekilde değişebileceğini göstermeye çalışmıştır. Sherman'ın bulunduğu dönemde ortaya çıkan tüketim kültürünün kadına verilen standart rolleri eleştirmektir. Antmen bu paragrafı şu sözlerle anlatmıştır. "İsimsiz Film Kareleri", her karede farklı bir kılığa bürünen sanatçayı ikinci sınıf Hollywood filmlerini anımsatan görüntüler içinde gösterir. Sherman'ın kendi çektiği, dolayısıyla öznesi ve nesnesi olduğu bu fotoğraflar, popüler kültürün şekillendirdiği kadın imgesini sorgularken kimliğin ne kadar kaygan zeminde kurulan ve bozulan bir olgu olduğunu düşündürür." (Antmen,2009:276)

Görsel 21. Cindy Sherman "İsimsiz" 1977-1980)

(Scmp, 2023)

Sherman başka bir seri olan Tarihi Portrelerde tablolarla kullanılan kadınların yerine poz vermiş tıpkı bir tablo izlenimini vermiştir. Tekrar özne ve nesne yer değişirmiştir. "Ben resimlerim de kendimi değil, kendiliğinden dile gelen duyguların cisimleşmiş halini göstermeye çalışıyorum. Modelin kim olduğu, herhangi bir ayrıntının olası simgeselliği kadar ilginç olabilir, ama o kadar" (Antmen,2009:282).

Görsel 22. Marina Abramovic 1975 “Sanat Güzel Olmalı Sanatçı Güzel Olmalı’dır.”
(Tabela, 2023)

Kadının metalaşması, nesne olarak konumlanması ve özne olarak toplumda yer edinmemesine tepki olarak kendi bedenini çalışmalarında kullanan performans sanatçısı Marina Abramovic 1975 yılında yaptığı performansında çıplak bir şekilde elinde demir birkaç tarakla saçlarını tararken büyük bir acı çekmektedir. Saçlarını taradığı esnada “Sanat Güzel Olmalı Sanatçı Güzel Olmalı’dır” cümlesini performans esnasında sürekli söylemektedir. Güzel olmanın, güzel görünmenin bedelleri olduğunu, kadının güzel olmak uğruna acı çektiği anlatılmaya çalışılmaktadır ve bu performansta da acı çektiğini göstermeye çalışmaktadır. Yaklaşık bir saat performansına devam eden Abramovic kendi bedenini nesne konumuna koymuştur. Sergilediği performansta hem izleyici hem de izleyen konumuna girmiştir (Çetgin, 2022: 35).

Görsel 23. Fernando Botero “Venüs Heykeli”

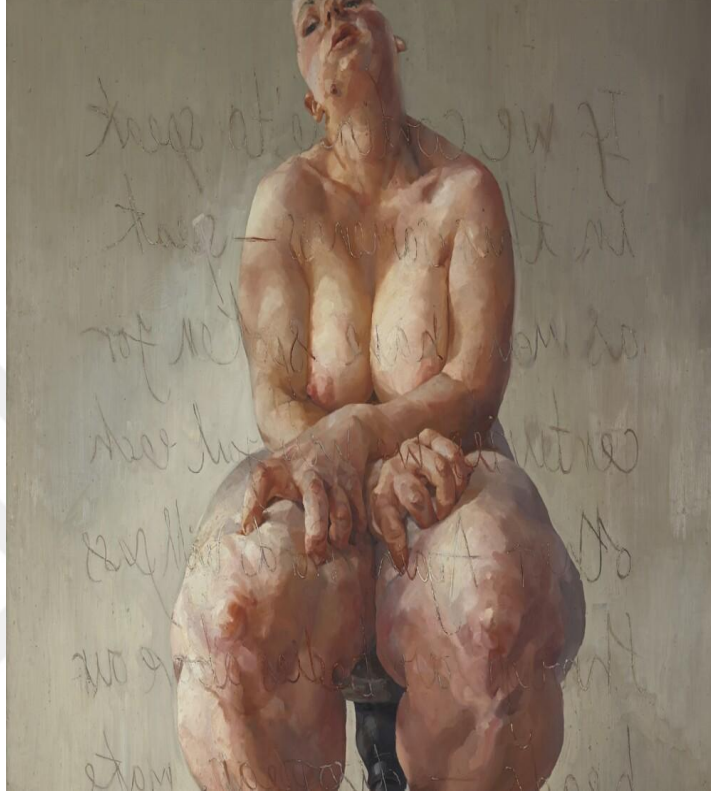
(Wordpress, 2023)

Fernando Boteronun Venüs heykeli daha önce yapılan diğer Venüs mitlerinden çok farklı şekilde tasvir edilmiştir. Mitolojide Venüs; tanrıça rolün de, ideal güzelliği, saflığı yansıtan, kendisine bakını hayran bırakacak şekillerde tasvir edildiği görülmektedir. Botero’ nun Venüs heykeli ise tıpkı ilk çağlarda yapılan Willendorf heykeline benzemekte, şişman, sarkık göbekli, iri kalçalı ilk dönemde ideal formda fakat günümüzde çirkin, hastalıklı bir bedende, Venüs imgesi ve modernizm döneminde resmedilen eserlerdeki gibi uzanmış ve beden çıplak bir örtüyle hafif örtülmüştür. Venüs Heykeli herkesin rahatlıkla görebileceği bir alanda nesne konumuna yerleştirilerek izlendiğinin farkında olarak tasvir edilmiştir. Bu heykeldeki Venüs, tablolarındaki Venüs gibi izleyeni arzuya, şehvete, hazzı uyandırmamakta aksine; anaç, saygın, utangaç karakter olarak izlenim vermektedir (Aslan, 2010: 73).

Jenny Saville günümüzdeki dayatılan güzellik algısına ve insanların güzel olabilmesi için estetikli bedenlere ve aşırı zayıf olunmasına dayatmasına karşı çıkarak; çalışmalarında boyayı tıpkı kırmızı bir et rengine getirerek boyayı koyu bir şekilde katman olarak uygulamıştır. Estetik ameliyatlara bedenin renk ve form değiştiren hallerini dışavurum olarak çalışmalarına yansıtmıştır. Araştırdığı cerrahi ameliyatları, çalışmalarında referans olarak kullanmıştır. Genellikle kadın bedenlerinin mükemmel olmadığını göstermeye çalışmaktadır. Toplumda “çirkin” ve “ucube” olarak görünen fakat gerçekte böyle bedenlerin varlığını, aslında normal olduğunu bize anlatmaya çalışmaktadır.

Jenny Saville, ölü veya hastalıklı insanları, şişman kadınları, cerrahi operasyonları ve buna benzer konuları ele alarak, geleneksel figür anlayışı ile kendine özgü üslubuyla resmetmektedir. “Yağ alım

operasyonları, cinsiyet değişimi operasyonları gibi klinik atmosferlerde kendini değiştirmeye, iyileştirmeye çalışan beden, melankoli ve sağlık arasında bir duygu yitimine uğramaktadır. Saville, ağır küteller halinde kurguladığı şişman bedenleri, yapışık ikizleri, yaralı insanları üst üste istifleyerek görsel bir ameliyata hazırlar. Çaędař yaşamın oldukça ucuza getirdiği ve yaygınlaştırdığı ameliyatlar, komaya girmiş kanser hastaları, bilinçsiz felçli çocuklar, resim düzleminde duyguların ve dūřüncelerin yitime uğradığı radikal bir travma alanı haline gelmektedir. (Ari,2015:62)

Görsel 24. Jenny SAVİLLE “Propped” 1992

(Sothebys,2023)

“Anıtsal, aşırı ve orantısız olmalarından dolayı grotesk, dokunsal, saf, çiğ ve tiksindirici bu bedenler, tuval üzerinde geniş yüzeylerin serbest ve geniş fırça darbeleriyle sürülmesinden meydana gelir” (Doğan,2014:71). Tuvalden taşacakmış gibi görünen çalışmalar ve umursamadan poz vermeleri bedenleri ile barışık olduklarını ve kimseyi takmadıklarını gösterir gibidir.

Günümüzde yaratılan standart güzellik anlayışına, insanların güzel görünmek için çok zayıf olması gerektiği dayatmasına karşı çıkan feminist sanatçı Jenny Saville; çalışmalarında kullandığı kadın imgeleri yoluyla insanların kendilerine uyguladığı estetik şiddeti eleştirmektedir. Bu çalışmalara yoğun olarak, estetik ameliyatın etkisiyle renk ve biçim değiştiren beden görünümleri, travmatik yüz ifadeleri, aşırı kilolu ve hastalıklı vücutlar, sanatçının dışavurumcu plastik ifadesiyle yansıtılmaktadır. (Erol,2016:201)

Görsel 25. Ana Mendieta “İsimsiz (Vücut İzleri Üzerinde Cam)” 1972

(Wikiart, 2023)

Feminist sanatçılardan biri olan Ana Mendieta kadının meta olarak algılanmasına tepki olarak 1972 yılında sergilediği canlı performansın da cam bir tabakayı, bedeninin her yerine bastırarak fotoğraflamaktadır. Dayatılan güzellik algısına bir tepki olarak cam tabaka sayesinde bedeninin parçalarını bozarak; çirkin, biçimsiz bir beden görüntüsü elde etmektedir. Performansta görselleşen fotoğraflara bakıldığında, kadın bedeni bozularak ideal formdan uzaklaştırılmış ve onu izleyene keyif vermemektedir. Kadın ideal beden formundan uzak, seyirlik nesne konumundan çıkarak biçimsiz, hatta çirkin bir kadın bedenine dönüşmüştür (Alp, 2014: 352).

2.3. GÜZELLİK ENDÜSTRİSİNE TEPKİ OLARAK KADIN BEDENİNİN ELE ALINMASI

Estetik Operasyonlarının bu kadar gelişmesinin nedeni Teknoloji, sağlık ve tıp alanındaki gelişmelerdir. Estetik operasyonlar, doğuştan ortaya çıkan şekil bozuklarını gidermek ve yaralanan insanların organlarını onarmak için geliştirilen operasyondur. Günümüz çağında estetik operasyonlarına bakıldığında ise tüketim kültürüyle beraber ortaya çıkan güzellik algısına yönelik ideal kadın bedeni formuna göre işlemler yapılmaktadır (Bingöl, 2015: 111).

“Güzellik, niceliğinin belirlenmesi çok güç olan ebedi, değişmez, unsurlardan ve koşullara göre değişen, görelî bir unsurdan oluşur. Bu unsurdan yaşanan çağ, o çağın modaları, ahlaki değerleri, duyguları ya da bunların hepsidir” (Baudelera, 2013: 202).

Feminist Sanatçılardan biri olan Orlan geçmişten günümüze kadar kadına dayatılan güzellik algısına tepki olarak çalışmalar yapmakta ve tepki olarak işlerini performansa dökmektedir. Plastik cerrahi operasyonları ile tanınan sanatçı, çağdaş sanat dünyasında farklı bir teknik kullanmaktadır. “Sanat yapmak pis bir iştir, ama biri çıkıp bunu yapmak zorunda” der ve çalışmalarında kendi vücudunu tıpkı bir nesne gibi kesip biçerek malzeme olarak kullanır. ‘Carnal Art’ olarak isimlendirdiği performanslarında, toplumun kadınlarının erkeklere göre oluşturulan güzellik kavramını eleştirmek için bedenini kullanmıştır. Bedenini daha önceki dönemlerde güzel görünen kadın bedenlerinin parçalarını, bilgisayar ortamında birleştirerek elde ettiği bedeni estetik operasyonlarla tıpkı bir heykel veya bir tablo gibi birleştirmiş ve kendi bedeninde ideal kadın bedenini oluşturmuştur. Yaptığı bu performanslar büyük ses getirmiş ve kadına dayatılan güzellik algısına tepkiler artmıştır. Günümüzde estetik operasyonlar güzellik için kullanırken Orlan bunu kendi çalışmalarının bir parçası yaparak güzellik kavramını yeniden oluşturmak istemiştir (Akman,2005).

Görsel 26.1. Orlan, “Azize Orlan’ın Yeniden Doğuşu”, Fotoğraf, 1999

(Medium, 2023)

Görsel 26.2. Orlan, “Azize Orlan’ın Yeniden Doğuşu”, Fotoğraf, 1999

(Medium, 2023)

Orlan, Azize Orlan ’m Yeniden Doğuşu adlı 1990’da başladığı bir dizi ameliyatla duyurdu sesini Eski Yunan ressamlarından Zeuxis’in çeşitli kadınların en güzel parçalarını alıp bunları ideal kadın görüntüsünü sağlayabilmek için bir araya getirişinden esinlenen Orlan; Rönesans ve sonrası boyunca ideal güzelliğin temsili olarak görülen kadın imgelerinin farklı özelliklerini kendi yüzünde denemeye karar vermiştir. (Yılmaz, 2013:380)

Orlan’ın bu sanatsal üretimi Antik Yunan’da Zeuxis’in çeşitli kadınların en güzel parçalarını alarak bunları ideal kadın görüntüsünü sağlayabilmek için bir araya getirişinin bir parodisi gibidir. Orlan da benzer şekilde, Rönesans ve sonrası boyunca ideal güzelliğin temsili olarak görülen kadınların birbirinden farklı özelliklerini seçti. Cerrahların yardımıyla bilgisayar kullanarak; Diana’nın meşhur burnunu, Boucher’in Europa’sının dudaklarını, Botticelli’nin Venüs’ünün çenesini, Gerome’nin Psyche’sinin gözlerini ve Leonardo’nun Mona Lisa’sının alnını kendi yüzünde bir araya getirdi. Ameliyathaneler de bu çalışmaların ilgili detaylarının büyütülmüş kopyalarıyla dekore edilmektedir. Orlan’ın Batı sanat tarihini yorumlarken bu kadın prototiplerini seçişi tesadüfi değil, aksine her biri belli tarihsel ve mitolojik sebeplere dayanıyor: “Diana’yı kavgacı maceralar tanrıçası olduğu ve erkeklere boyun eğmediği için; Psyche’yi aşka duyduğu ihtiyaç ve ruhsal güzelliği için, Europa’yı bir başka kıta arayışı içinde olduğu ve kendini bilinmeyen bir geleceğe sürükleyebildiği için seçti. Venüs zaten verimlilik ve yaratıcılık yönleri açısından Orlan’la gösterdiği benzerliklerden dolayı onun mitinin bir parçasıydı ve son olarak Mona Lisa’yı ise androjinliğinden dolayı bu karışıma kattı- efsaneye göre bu resim aslında bir erkeği simgeliyor; belki de Leonardo’nun kendisini-” (Akman,2005)

Orlan estetik operasyonların da lokal anestezi kullanarak hem hasta hem de seyirci durumuna düşerek yapılan ameliyatı performans sanatına dönüştürmüştür. İzleyenler bir tiyatro sahnesi değil de bir olaya tanık olmuşlardır. Seyircilerin izlerken gösterdikleri tepkileri Orlan sessizce izlemiş ve bu performansta hem izleyen hem de izlenen konuma girmiştir (Yılmaz, 2013:380).

Sosyal medya ve telefonlardaki filtrelili fotoğraflarına tepki olarak yapılan bu fotoğraf serisi süpermarkette satılan etlerin ambalajlarının üzerine modellerin makyajlı halleri yerleştirilerek satın alınabilen bir ürün haline gelmiştir. SHSadler bir röportajında “Daha önce dergilerdeki modellere uygulanan güzellik standartları, artık halk tarafından sunulan görüntülere uzanıyor. Güzellik rötuşları artık genel olarak sosyal medya kullanıcılarının kendi kendilerine uyguladığı şeyler haline geldi telefonlardaki uygulamalarda bunu yaygınlaştırdı” şeklindeki ifadelerle yer vermiştir. <http://kvadratinterwoven.com/fresh-meat>

Görsel 27. Shadler

Görsel 28. Shadler

(Shadler:2023)

Bedenin süper market reyonlarında satılan et gibi gösterildiği fotoğraf çalışmalarında bireyin istediği yüzü katalogdan seçer gibi talep edebildiği cerrahi müdahalelerin, kozmetik sektörünün ve simülasyon gerçekliği olan filtrelerin gündelik hayattaki yeri vurgulanmaktadır. Teşhirci ve deforme biçimde ele alınan yüz, kolaylıkla ulaşılabilir mekân olan market dolaplarına giderek tüketicisini bekleyecek gibi ifade edilmiştir.

Görsel 29. Sarah Lucas 1997-2000

(Tba21, 2024)

Lucas çalışmalarının çoğunu gündelik yaşamda sıradan kadın düşmanlığıyla ilgilenmekte ve ona göre eserler üretmektedir. Seri çalışma olan 8 “Tavşan Kız” heykellerin den biridir. Doldurulmuş çoraplardan oluşan seri çalışma mobilyaların üzerine yerleştirilerek kaba formlar oluşturmaktadır. Heykelleri yapabilmek için ten rengi çorabın içini yastık dolgularıyla doldurarak heykellere kollar, bacaklar, göğüsler yaparak kadınsı bir beden ve uzun kulaklar yaparak değişik bir beden formu yaratmıştır. Çalışmasındaki amaç; Popüler kültürün oluşturduğu kadının nesneleştirilmesi ve cinsiyet rollerine tepki olarak bu seriyi yapmıştır. Heykellere gündelik bir kadın nesnesi olan çorapla ilişkilendirerek gizemli havayı ortadan kaldırmaktır. Heykel sandalyeye gevşe olarak yerleştirilmiştir. Adeta cinsel ilişki sonrası anı verilmiştir. Heykel ona sunulan arzudan bunalmış uygulanan cinsel şiddete tepkisiz tıpkı cinsel şiddete uğrayan kadınların vekili olmuştur.

<https://tba21.org/bunny-gets-snookered-3>

Görsel 30. Louise Bourgeois “Histeri Kemerı” 2000

(Moderne, 2024)

Bourgeois; dikişli, yamalı, şişman, şekilde pembe bir kumaştan yapılan kadın bedenini karın bölgesinden acıyı çağrıştıran bir şekilde asılmıştır. Kadın bedenini; şişman, deforme, yamalı bir şekilde oluşturan sanatçı “Histeri Kemerı” adını vererek bedenini herhangi bir eylem yapması mümkün olmayacak şekilde olması ve bedeni olabilecek davranışa karşı sorumlu olmayacak şekilde isimden yola çıkarak oluşturmuştur. Eseri incelediğimizde her iki anlamda da yaptığı bu çalışma nesnelleşmektedir. Modern ve çağdaş sanat tarihinde beklenildiği gibi seyirlik nesne ya da erkeğin güç uygulayabileceği bir konumdadır. Bourgeois bu çalışmasıyla nesnenin ne olduğunu göstererek kadın bedeninin birer nesne olmadığını anlatmaya çalışmaktadır.

<https://art.moderne.utl13.fr/2013/06/cours-du-3-juin-2013/2/>

Görsel 31. April Dausha “Dilin Velayeti” (2014)

(Objectsmag, 2024)

Dausha kadınlar sadece kadınlar için toplumda kullanılan ahlak, utanç, yas gibi kelimeleri, bedeniyle birleştirerek kadınlara dayatılan bu kalıplara tepki vermek için işler yapmaktadır. Üretimini çoğunda kadınsı nesnelere yer veren April Dausha’ nın işlerinde dantellerden oluşan bir seri bulunmaktadır. Dilini, gözlerini, dantellerle kaplamıştır. Danteli kullanmasındaki amacı, saflık ve cinselliği ortaya çıkarıp gizlediğini, alçak gönüllülükle süs düşkünlüğünün birleşimini ortaya çıkarmak olduğunu belirtir. Dantelde tıpkı kadın bedenindeki gibi ruh ve bedeni, doğru ve yanlış, iyi ve kötüyü ikilemi gibi olduğunu ifade ederek işlerinde kullanmıştır. <https://www.ignant.com/2014/10/31/lace-works-by-april-dauscha/>

Görsel 32. Sayna Soilemon Pour “The Plastic” 2024

@saynarte

Kadınların ilk çağdan beri metalaştırılarak nesne konumuna girmesine tepki vermek amacıyla işler üreten Fotoğraf sanatçısı Sayna Soilemon Pour kadınların toplumda yaşadığı sorunlara ve sanatta kadının konumlandırıldığı eserlere değinen ve kendi oto portresini kullanarak renk, ışık ve formları kurgu içinde harmanlayıp kendi dünyasını oluşturmuş ve eserler üretmiştir.

Gerçekleşecek olan “Kesişme VII” sergisinde sergileneceği Life İn Plastic sergisindeki çalışmaları, galerinin girişinde ziyaretçilerin içine gireceği insan boyutundan büyük şeklide “Biçilen Roller” kutusu karşılamaktadır. Anne, baba, işçi, sporcu, sanatçı, oyuncak bebek vs. roller bulunup sergiye gelen insanlar karşısındaki kutularda kendilerine göre uygun kutuya girmektedirler. Sergide yer alan Barbie Bebek çalışmalarında kendisini bir Barbie bebek gibi yapıp pozlar vererek fotoğraf kolajı yapmıştır. Bu çalışmasındaki amaç; çocukluktan itibaren bize verilen Barbie bebeklerle oluşan güzellik ile ilgili toplumsal kodlara tepki olarak yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMALAR HAKKINDA

Küçük yaşta oynamak için verilen Barbie bebekler sayesinde bebeğin her ayrıntısı inceleyen ve akılda tutan beyin, bu bedeni ideal güzel olarak kodlamaktadır. Kıyafetleri, fiziği saçı, ayakları bedenindeki her bir parçası insan bedeninden çok uzak, tıpkı Antik Yunandaki bir heykel gibi bedenleri yapılmıştır. İlerleyen dönemlerde zihinde ideal beden olarak kodlanan Barbie Bebek bedeni, sanayileşmeyle beraber oluşan cihazlar sayesinde bebek bedeni gibi bir bedene girmek mümkün kılmıyor. Kitle iletişim araçları sayesinde bu bedene ulaşan kadınların örneklerini, sosyal medyada, dergide, afişte kısacası her yerde görmek mümkün olmakta ve gördükçe bu bedenlere talepte artmaktadır.

“Güzellik bakanın gözündedir” denir, ama unutmamak gerekir ki “göz” ya da “bakış” da tarihsel olarak belirlenir” (Güzel, 2018: 12).

Kadın her zaman bulunduğu dönemde güzellik standartlarına girmek için sayısız yöntem denemektedir. Dönemsel olarak güzellik standardı değişmekte ve kadın bu moda ayak uydurmak için elinden geleni yapmaktadır. Sanayi devrimiyle birlikte teknolojik yenilikler ile kadının toplumsal rollerinin değişmesiyle, önceki dönemlerden çok daha farklı bir döneme girilmiştir. Öz bakımdan çıkan uygulamalar, sosyo ekonomik durumun bir temsilcisine dönüşen imaj, bir göstergeye dönüşmüştür. Tüketim kültürüyle birlikte güzellik endüstrisinin de oluşması kadın bedeninin değiştirilip dönüştürülebilir hale gelmesine neden olmuştur. Cerrahi müdahaleler ile medya aracılığıyla birçok farklı mecradan yayılan güzellik normlarına dönüşebilmek çok daha kolay ve ulaşılabilir hale gelmiştir. Bu kolay ulaşılabilirlik sayesinde birçok kadın güzellik kalıpları olarak adlandırabileceğimiz kalıplara girerek tek fabrikadan çıkma seri üretim biçimine bürünmüşlerdir.

Kadın, hızla değişen güzellik algısına yetişebilmek, toplumda beğenilmek, güzel görünmek ve aidiyet duygusunu hissedebilmek için bedenlerindeki herhangi bir yeri; sürekli moda göre değiştirmeye, bedenlerini bozmaya başlamışlardır. Estetik operasyonlarla, normal olan bedenlerini dönemin güzellik algısı neyse tıpkı hazır bir nesne ya da herhangi bir malzeme gibi tekrar tekrar estetik operasyonlarla değiştirilebilir duruma getirmişlerdir. Beden bozulup yerine dönemin yani tüketim kültürünün ideal

beden kalıbı olan forma yerleştirilmiştir.

Daha önceki dönemlerde estetik operasyonlar, bir organ bozukluğundan dolayı yapılırken; günümüzde ise bedenin estetik bir görünüm kazanması için medya kültürünün belirlediği standart bir kalıba girilmek için yapılmaktadır. (Güzel, 2021: 72-73)

Görsel 33. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Poster Üzerine Tiner 35*50, 2020

Görsel 34. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Poster Üzerine Tiner 35*50, 2020

Günümüzde odaları süsleyen posterler ve dergi kapakları görsel 33-34 çalışmalarında kullanılmıştır. İdeal güzel kadın imgesi nesne konumuna yerleştirilmiş ve ona bakana bakmaktadır. Beden, cerrahi müdahalelerle biçim ve renkten uzaklaşmış, karışık boylarla dışa vurum tarzında deforme edilmiş ve poster üzerinde bozulmuştur.

Tüketim kültüründe kadının konumunu anlatmak için, kavramsal sanat ve psikolojide nesneleştirme terimi kullanılmaktadır. Bu terimin diğer bir adı olan öznesneleştirme; kadın bedenini, benliğini herhangi bir şeye dönüştürme veya parçalara bölme anlamına

gelmektedir. Kadın toplumda kendi bedenini görünür konumuna koymak için bedeniyle uğraşmakta kendini bilerek veya bilmeyerek nesne konumuna yerleştirmektedir. Kadının bu konuma girmesinde medyanın büyük bir etkisi bulunmaktadır. Reklamlarda bir ürünü satmak için genellikle kadın bedeni kullanılmakta ve merak uyandırmak için bir parçasını göstererek dikkat çekmeye çalıştırılarak kadın bedenini nesne konumuna yerleştirmektedir. Reklamlarda nesne olarak gösterilen bedeni gören kadınlar, medyadaki gibi çekici bir bedene ulaşmak için çağımızın getirdiği konfor sayesinde çeşitli müdahalelere başvurmaktadır (Mcbride, 2023: 122-123).

Görsel 35. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Poster Üzerine Tiner 35*50, 2020

Günümüz çağında yaşamın nihai amacı ideal görünüm odaklı olmasında medya rolünün payı olduğu gibi tıp sektörünün de büyük bir payı vardır. Beden üzerinden satışa sunulan diyet, sağlıklı yaşam güzellik adı altında satışa sunulurken kadın bedenini özgürleşme adı

altında tüketim konumuna getirmiştir. Tüketim toplumunun dayattığı güzellik algısıyla oluşan baskı; kadın bedeni, sürekli yenilenmeye, değişen güzellik tanımına ayak uydurabilmek için sürekli bedeninde oynamaya gitmiştir. (Güzel, 2021: 72-73). Oluşan bu döngü, sürekli devam ettikçe bir süre sonra kadında psikolojik hasar da bırakarak kendini beğenmeme, bedenini değiştirme, karşısındaki kadını daha çok beğenip onun gibi kendi bedeninde oynamaya devam etmektedir. Ebru Güzel Filtreli Güzellik kitabında bu durumu şöyle açıklamıştır. *“Endüstri tarafından belirlenen güzellik idealine Ulaşamayan kadınlar ‘kusurlu’ olarak görülürler. Güzellik idealini yakalamadığını düşünen kadınlar özgürlüklerini kaybeder, bedenleriyle takıntılı bir ilişki kurar ve üzerindeki toplumsal Baskıdan dolayı bir çeşit suçluluk duygusunu içine girerler”* (Güzel, 2018: 38).

Günümüzde fabrikadan çıkmış seri üretim gibi tektipleşen kadın bedeni gün geçtikçe daha da artmaktadır. Kendi bedeninde herhangi bir müdahalede bulunmayan, işlem yapmayan kadın da çirkin, bakımsız konumuna koyulmaktadır. Bu dönemde bakımlı demek; estetik operasyon ve bütün teknolojik aletlerden faydalanmak demektir. Artık sokakta, televizyonda, sinema ve sosyal medyada o kadar tektipleşen kadınlarla karşılaşıldığı için doğal, normal, bir operasyon geçirmemiş kadınlar, günümüzde çirkin, bakımsız görülmeye başlanmıştır. İnsanlar, fabrikadan çıkmış seri üretim gibi tektipleşen kadınlara aşına olup diğer kadınlar da kusur bulmaya başlanmış ve kendi bedenide beğenmeyerek işlemler yapmaya başlamıştır.

Çalışmaların çoğunda müdahale edilerek oluşan ideal bedenlere müdahale edilmiştir. Bozulup değiştirilen evreden önceki bozulan anıyla tanınmaz halde olan bedenleri; bazen de işlem görmüş bedenlerin kusursuz halleri üzerinde bedenler bozularak işlem anındaymış gibi ya da yapan kişinin gözünden bedenlere müdahale edilerek çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalarda bedene göre farklı tekniklerde malzemeler kullanılmıştır.

Çalışmalar, bozuk olan bir bedeni bozmaya, müdahale ederek, görünür kılmak amaçlanmıştır. Bozulan, bozulduğu zaman ki evrede acı çeken ama sonuca odaklandığı için umursamayan deforme olan bedenler gösterilmeye çalışılmıştır.

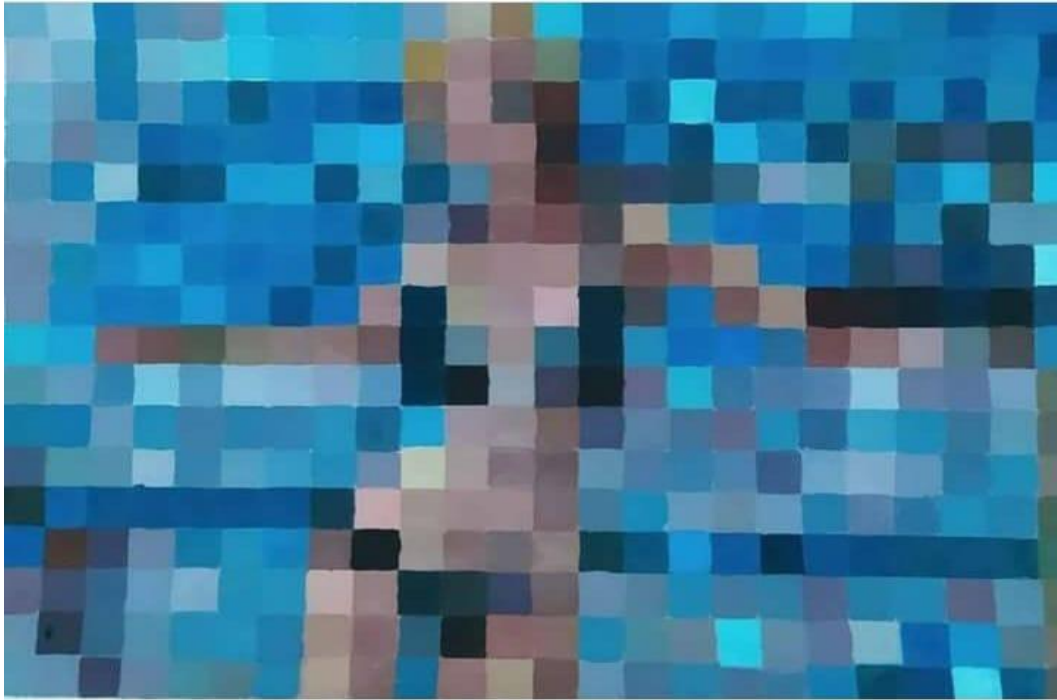

Görsel 36. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Poster Üzerine Tiner 70*100, 2020

Birinci seri olan çalışmada; malzeme olarak poster kullanılmıştır. Posterin kullanılmasındaki amaç; tv de, dergilerde kısaca kitle iletişim araçlarında ideal güzeli yansıtan kadınlar, posterlerde nesne konumuna yerleştirilerek odaları, billboardları

süslemekte ve izlenen konuma girmektedir. Posterdeki kadınlar, çeşitli müdahalelerle ideal güzelliği yakalamış olan kadınlara müdahale edilmiştir. Posterdeki ideal bedene uygulanan malzemelerle bozulma anını göstermeyen, sonucu gösterilen bedene müdahale edilerek göstermek amaçlanmıştır. Posterde bedeni bozmak için kullanılan tinerin amacı; posterdeki bedenin kemiklerle etlerini ayırıştırma, eti ve içindeki kemiği gösterme, bedenin erimesini, akmasını ve etli kısmını göstermektir. Poster incelendiğinde, diz kapaklarındaki kemiğin etten ayrıştığı görülmektedir.

Topluma dayatılan güzellik algısı aslında çok küçük yaşlarda kız çocuklarına oynanılması için verilen bebeklerle başlıyor. İncecik bel, iri göğüs, ince bacak, çıkık kalça tamda bu dönemde ideal güzel olarak kabul edilen kadın bedenini yansıtmaktadır. Küçükken bu bebekleri güzel bulup onlar gibi olmayı empoze etmektedir. Daha sonraki dönemde kadın; kendi bedenini beğenmemeye ve oyuncak bebeklerdeki forma kavuşmak için çeşitli operasyonlar geçirmektedir.

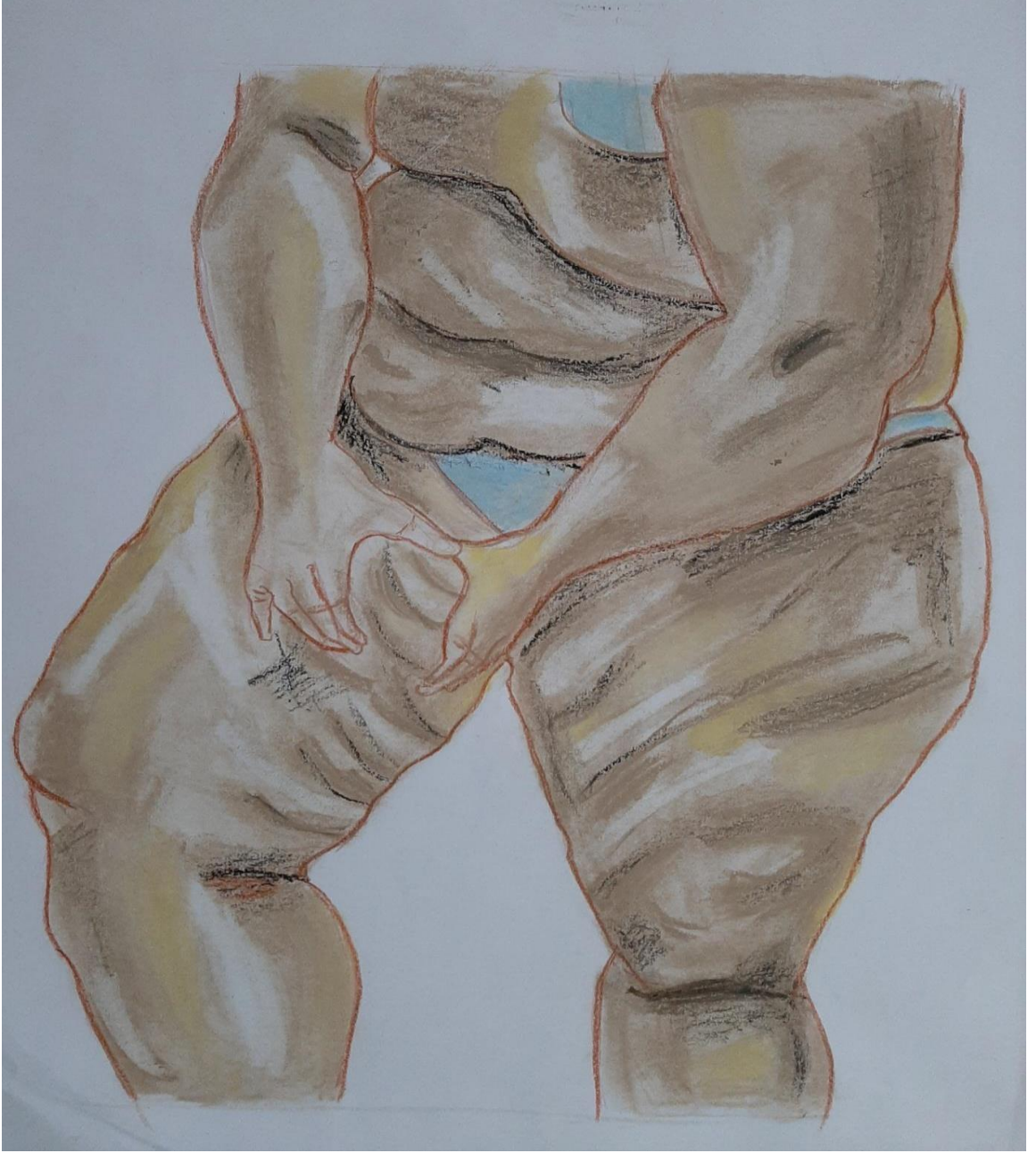
Görsel 37. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Canson Üzerine Akrilik 42x29,7 cm 2020

Günümüzde Barbie filminin yayınlanmasıyla Barbie bebeklere olan ilgi tekrar karşımıza çıkmaktadır. Konusu feminizim ağırlıklı olan filmde kadın bedeninin tekrar metalaşması görülmektedir. Filmle beraber Barbie’ ye ait birçok ürün piyasaya sürülerek, büyük yankı ve satış patlaması yaşanmıştır. Medyada Barbie bebek görünümlü bedenler için estetik operasyonlar tekrar ortaya çıkmıştır. Barbie bebeklerin oluşturduğu güzellik kalıbı tekrar

ortaya çıkınca hafızalarda yer edinen ve Barbie bebeğe benzemek için sayısız estetik operasyonlar geçiren kadınlar tekrar gündem olmuştur. Bunlardan sadece biri olan ve Türkiye ye gelen Barbie Bebek Valeria Lukyanova' yı akıllara getirmiştir. Bu çalışma da, sayısız estetik operasyon geçirerek Barbie bebeğe benzemek isteyen Valeria Lukyanova' nın fotoğrafı referans alınarak çalışmada kullanılmıştır. Fotoğrafı pikselleştirilerek çizilmiş ve deforme bir bedene dönüştürülüp, akrilikle tamamlanmıştır. Bu çalışmanın amacı; estetikle bozulan bir bedenin bozulma halini görünür kılmak amaçlanmıştır.

Aşağıdaki çalışma, korona döneminde sokağa çıkma yasağıyla beraber insanlar daha çok evde zaman geçirmeye başlamıştır. Böyle olunca da insanların sosyalleşme alanları daralarak evde yemek yemeğe ve tek sosyal alanları olan internette zaman geçirmeye başlamışlardır. O dönemde insanlar, ideal bedenlerden uzaklaşıp Paul Richer' inde "Kadın Anatomisi" inde açıkladığı gibi hastalıklı bedenler oluşmuştur. Kadın ideal bedenden uzaklaşıp sarkık kollar, göğüsler; deformasyona uğramış kalça, göbek ve basenden; kısacası idealden uzaklaşıp çirkin, hastalıklı diye adlandırılan bedenlere dönüşmüşlerdir. Normalleşme süreci başladıktan sonra plastik cerrahi işlemlerde de artış meydana gelerek kadınlar daha çok bedenlerine müdahale etmeye başlamışlardır.

İkinci seri olan bu çalışmada o dönemde deforme olan şişman bedenler çalışmaya dahi olmuştur. İdeal beden formundan uzaklaşan kadınları vücutları kağıttan taşacakmış gibi resmedilmeye çalışılmıştır. Çalışmalarda canlı renkler kullanılmasında ki amaç, bedendeki deformasyonu daha da görünür kılmaktır. Resmi incelediğimizde kadın bedeni ideal formundan çok uzak; çirkin, sağlıksız diye adlandırılan bir kalıptır. Geçmişte bu beden ideal formu yansıtırken günümüz teknoloji çağındaki ideal beden formundan çok uzaktadır. Göğüsler, göbek, kalça yağlı sarkık bir şekilde kağıdı tamamiyle kaplamakta hatta kağıttan taşacakmış gibi görünmektedir.

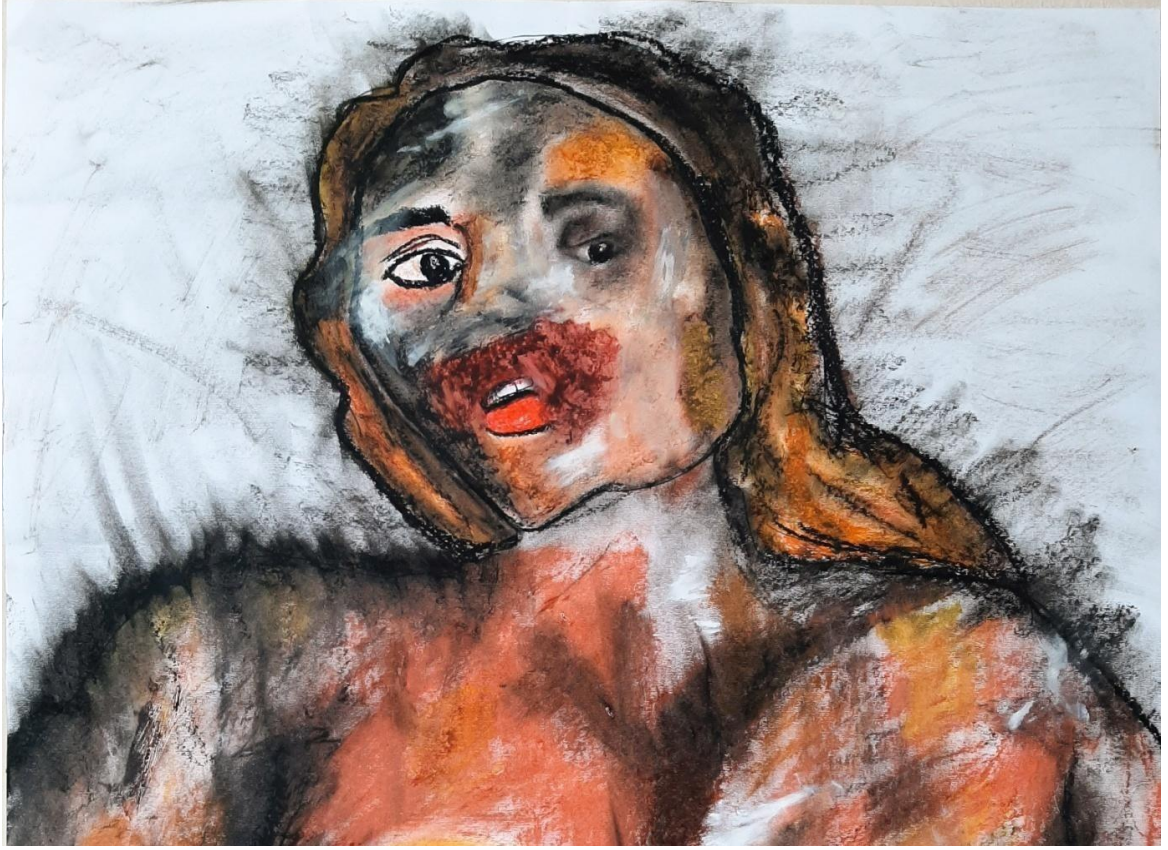

Görsel 38. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Tebeşir 35x50 cm 2020

Görsel 38’deki kadın bedeni, beden formundan uzaklaşarak şekilsiz, kütleli bir form almıştır. Kadın bedeni güzel olmaktan çıkmış, çirkin bir bedene dönüşmüş ve Güzel’inde dediği gibi çirkinlik; hastalık, biçimsizlik, şişmanlık, iğrençlik ile bağdaştığı için bir bütün olan güzelliğin zıddı olarak tanımlanmaktadır ifadesine uymaktadır. (Güzel, 2021: 24).

Pandemi döneminde insanların evde oturması ve kendine odaklı olmasıyla birçok tüketim malzemelerinde artış ortaya çıkmıştır. Kadın bu dönemde kendi dış görünüşüne daha fazla odaklanarak estetik görünüme yoğunlaşmıştır ve estetik operasyonlar da büyük artış

meydana gelmiştir. Önceki dönemlerde beğendiği ünlüleri doktorlara göstererek onlara benzemeye çalışırlardı fakat günümüzde bu olay değişmiş fotoğraflardaki filtreleme özelliği ile dönüşen filtreli hallerine benzemek için plastik cerrahi kapılarını çalmışlardır. Pandemi döneminde estetik operasyonlarda büyük artış ortaya çıkmış ve kadınlar filtreli görünümlerine kavuşabilmek için makyaj yapar gibi sürekli dolgu ve botokslarını yenileyerek rutin haline getirmişlerdir.

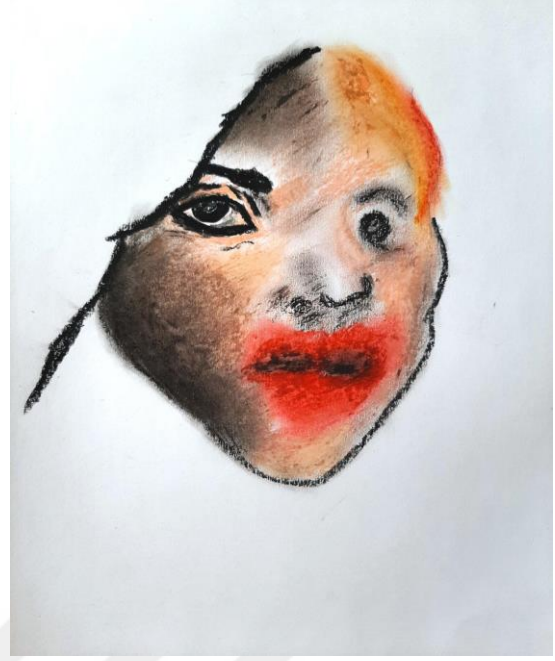

Görsel 39. Sefahat Dağ, Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020

Üçüncü seri olan çalışmada estetik operasyonlar geçirmiş posterlerdeki kadınlardan faydalanarak estetik operasyonlarla yenilenen bedenlerindeki halleri değil de ameliyat anındaki deforme alan bedenleri göstermeye çalışılmıştır. Son seri olan pastel boya çalışmalarında deforme tanınmayacak şekilde olan yüzler görülmektedir. Odak noktasında olan gözler direkt dikkat çekmektedir. Tıpkı bir vahşeti gözlerle anlatılmaktadır. Aslında insanlar tıpkı kurbanlık koyun gibi derileri, yüzleri soyulup parçalanırken acı içindedirler. Bu seride resimler de çektikleri acıyı gözlerde yansıtılmaya çalışılmıştır.

Görsel 40. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020

Görsel 41. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 50x70 cm 2020

Görsel 42. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 21x29 cm 2020

Görsel 43. Lüks Tüketim “Deforme” Kağıt Üzerine Pastel Boya 21x29 cm 2020

Tüketim kültürünün her alanda yaygınlaşmasında medyanın rolü oldukça büyüktür. Çağımız da tüketim alışkanlıkları her alanda değiştiği gibi güzellik sektöründe değişmekte ve yönlendirilmektedir. Güzellik alanında tıbbın ilerlemesi ve medyanın gücüyle ulaşılabilirliği artmıştır. Önceleri ulaşılması zor olan güzellik teknikleri günümüzde en kolay ulaşılabilen konuma gelmiştir. Dönemimizde güzellik artık kültürden kültüre değişmemekte tek bir güzellik kalıbı oluşmakta ve tek bir kalıba indirgenerek evrensel konumuna gelmektedir.

Tüketim kültürünün etkili olduğu medya ağlarından biride dergilerdir. Kadında güzelliğe dair her şey tek bir yerde birleştirilerek kitlelere daha hızlı bir şekilde ulaşılabilmeyi amaçlamaktadır. Oluşturulan bu derginin amacı da tamda budur. Kadın tek bir dergide çağın getirdiği güzellik olanaklarının hepsine birinci kaynaktan ulaşabilmektedir. Yapılan dergide güzelliğe dair bilgiler bulunmaktadır.

Dergideki görseller ve konular günümüz güzellik dergilerindeki yayımlanan dergilerden oluşturulmuştur. Amaç yeni bir dergi oluşturmak değil; mevcut dergilerden birer sentez oluşturmaktır. Konular güzelliğe dair olup görseller ise günümüz güzelliği olan estetik operasyonlara tepki olarak görsellere müdahale edilerek birleştirilmiştir. Konularda ideal güzel bedene ulaşmak veya sürdürülebilir güzelliği yüceltmek için anlatımlar içererek sunulan görsel birer zıt halini oluşturmaktadır. Yapılan dergide görseller; dergi sayfalarındaki kadınlara müdahale ederek, bazen yeni bir görsel bozup ekleyerek, bazen ise çizim ve medyadaki kadın görselleri (fotoğraf, dijital çizim karışık teknik) kolaj şeklinde birleştirilerek eklenmiştir. Dergi kapak ile başlayıp, içindekiler kısmıyla devam etmekte ve bir dergide olan ünlü markaların reklamları reklamlardaki kadın görselleri, güzellik konuları, görsellerle bütünleştirilerek bir düzen halinde dergi oluşturulmuştur. Yapılan Dergi Kapağında bir güzellik dergisinde güzelliğe dair konuları içermektedir. Kapaktaki yazılar dergilerden toplanılmış başlıklardan birer dergi oluşturmaktır. Kapakta yazan konuların bir kısmına dergide yer verilmiştir.

Dergideki kadın görseller, güzelliğe dair bilgiler içerirken tüketim çağının getirdiği güzellik kalıpları sayesinde kadın bedeni sürekli değiştirilebilen nesne konumuna girmektedir. Dergideki kadın görselleri hazır nesne gibi şekillendirilen bedenleri görünür kılmak amaçlanmaktadır. Deforme kadın bedenleri, tüketim kültürünün getirdiği göz alıcılığı gösterebilmek ve yansıtabilmek için deforme edilen kadın görsellere takılar, pullu elbiseler yerleştirilerek bir görsel oluşturulmuştur.

Görsel 44. Dergi Kapağı Poster Üzerine Karışık Teknik 2024

Dergi Link: <https://online.fliphtml5.com/oprhb/qyup/>

Dergi kapağında, ünlü güzellik dergilerindeki ideal kadın imgesi kullanılmıştır. Dergide kadın merkeze alınarak odak noktası olmaktadır. Dergide yer alacak konular dikkat çekmek amacıyla göz alıcı renklerle yazılmıştır. İdeal formdaki manken bedeni tinerle

bozularak mankenin üzerindeki mayokini ise tüketim kültürünün yansıttığı alacalı puldan oluşmaktadır. Bozulan kadın bedeni süslenerek dergi kapağında yerini almıştır.

Görsel 45. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 1

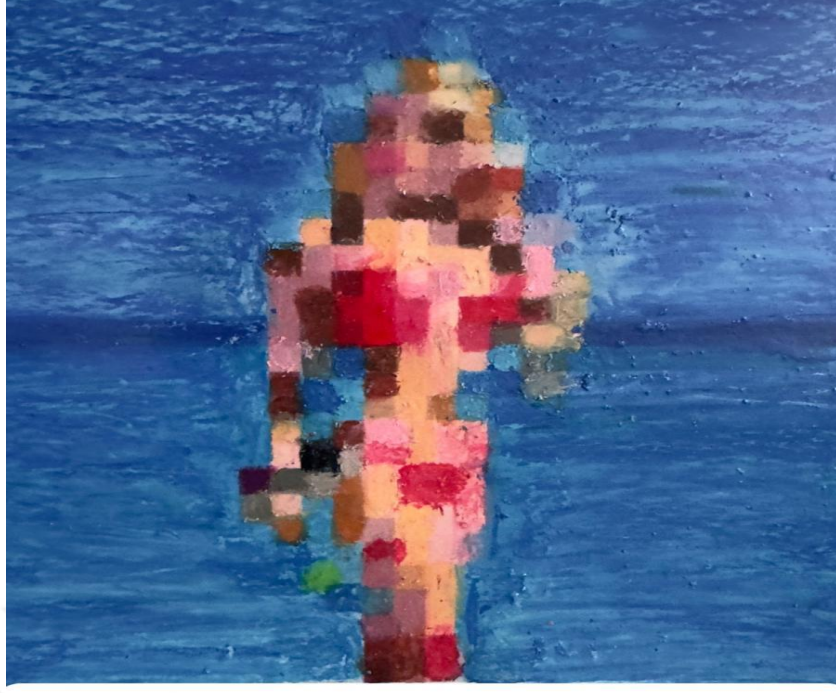
Dergi içeriğindeki ilk sayfa içindekiler kısmından oluşmaktadır. Modern çağın getirdiği tüm endüstriyel olanaklardan faydalanan dergi, sağlıklı yaşamdan güzele dair her şey Bozulan görsellere uygun içerikle anlatılmaktadır. Çalışma dergi sayfası üzerine akrilik uygulanarak kadın bedeni ideal formadan uzaklaşarak biçimsiz bir forma dönüşmüştür. Modern cihazlar sayesinde beden, kader olmaktan çıkmış değiştirilebilir birer ham maddeye dönüşmüştür. Günümüz modasına uygun işlenerek beğenilmeyip değiştirilerek tekrar tekrar kendini yenileyebilir konuma girmiştir (Breton, 2019: 25).

Günümüzde ki çağdaş toplumda beden artık temsili süs eşyası gibi işlenerek nesne konumuna girmektedir. Dönemin popüler kadınlarında başlayıp artık gündelik hayatta karşılaştığımız insanlar en yakınımız bile çağdaş akıma uyup bedenlerini dönüştürmektedirler. Kadınlar gittikleri güzellik merkezlerinde gösterilen kataloglarda; önce yapılacak yüz veya herhangi bir beden parçası gösterilir. Müşteri bu katalogta yaptırmak istediği parçalar gösterildikten sonra operasyonun sonucu gösterilmektedir ve kadın beğendiği takdirde işlem yapılmaktadır. (Breton, 2019: 27-28).

Görsel 46. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 23- 24

Barbie Filminin çekilmesiyle beraber Barbie bebekleri tekrar satılmaya ve ona benzemek isteyen kadınlar estetsiyenlerin kapılarını çalmaya başlamışlardır. Bedenlerini imkansız şekilde çalışma olan Barbie bebeklere benzemek için sayısız operasyon geçirmeye razı kadınlar bulunmaktadır. Dergideki görsel filmin afişinden yola çıkılarak önce Barbie Bebek pikselle bozulup karışık malzeme uygulanmıştır.

Yıllar içinde bazı Barbie hayranları bebeğe benzemek için estetik ameliyatlara yüz binlerce dolar harcadı. Bu nedenle Barbie'leşme arzusu yeni değil ancak film bu kez genç ve kolayca etkilenebilir izleyicilerden oluşan yeni bir kitleye hitap ediyor. Şimdiden yılın en iyi performans gösteren üçüncü filmi olan Barbie, dünya çapında yaklaşık 775 milyon dolarlık hasılatla ulaşarak gişede hızla yükselmeye devam ederken, önde gelen doktorlar endişelerini dile getiriyor. Beverly Hills Plastik Cerrahi Grubu'ndan Dr. Payman Danielpour, "Film gösterime girdikten sonra Barbie'nin belini ve göğüslerini isteyen hastalarım oldu" dedi.

Görsel 47 Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 25

Barbie Bebek Filminin gösterime girmesiyle Barbie bebelere benzemek için estetik operasyonlara başvuran insanlar da tekrar artış yaşanmıştır. Bu çalışmada Barbie Bebeğe benzemek için bıçak altına yatan Valeria Lukyanova' nın fotoğrafı çalışmada kullanılmıştır. Çalışma incelendiğinde resimde sadece kadın bedeni pikseleştirilip bozulmaya uğramıştır. Boyada karışık malzeme kullanılmış dergideki yazı resim ile kolaj oluşturulmuştur.

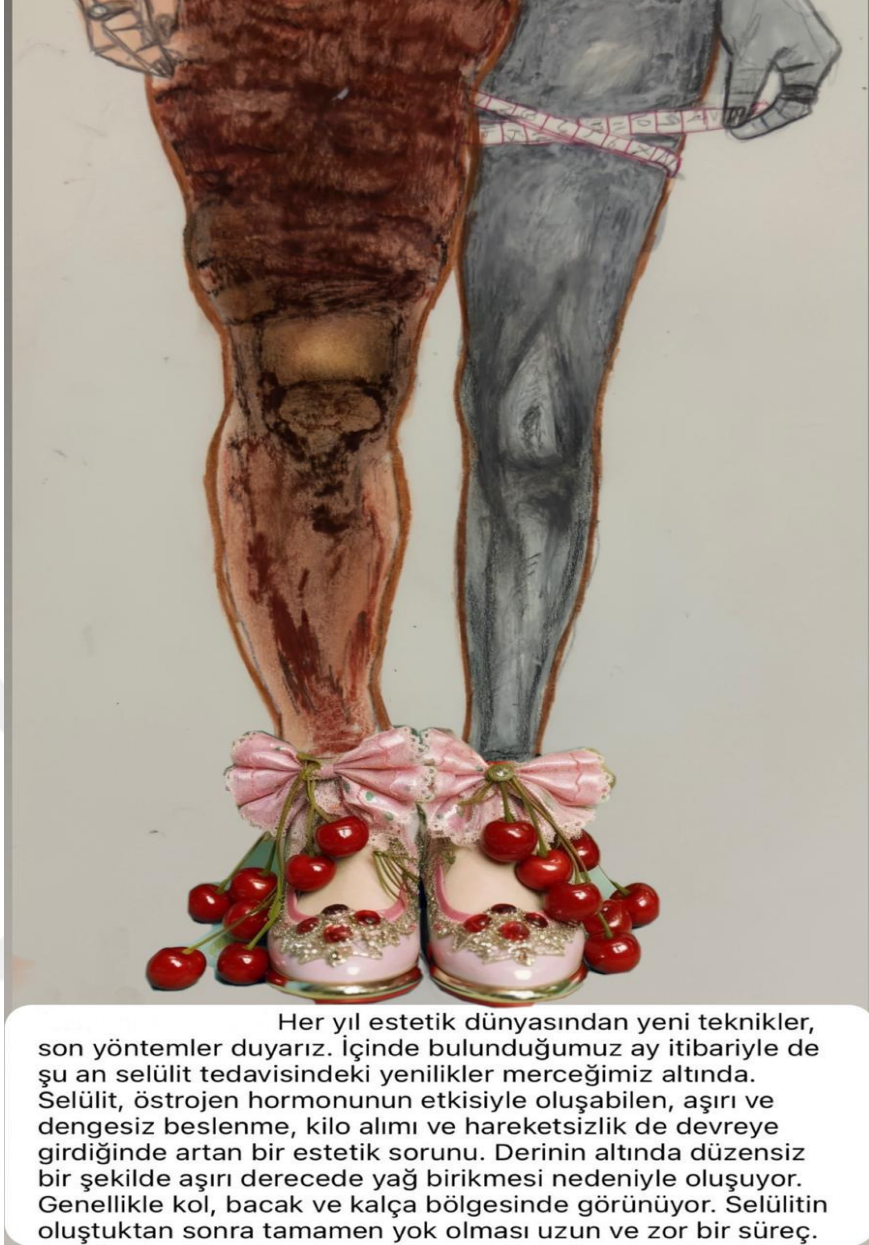
Yaşadığımız dönemde tv de, sokakta, dergide; gözümüzün değdiği her noktada birçok reklam imgesi çıkmaktadır. Çıkan bu reklam imgelerinde daha çok ideal güzelliğe ulaşılacak istenen kadın bedenleri çıkmaktadır. Günümüzde kadın bedeni ticaretin en

önemli parçalarından biri olmuştur. Genellikle ürünler, kadın bedeni üzerinden satışa sunulan en önemli ham madde haline gelerek. Kadın bedenini ulaşılmak istenilen birer arzu nesnesine dönüşmüştür. Reklamlarda kullanılan kadın imgeleri; bedenlerindeki görünüşleri değiştirilerek, kıskanılacak bir bedene sahip olan kadınlar olmuştur. Amaç kadın bedenini nesne konumuna koyarak üzerinden her türlü satışı arttırmaktır (Berger, 1986: 129-144).

Görsel 48 Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 5

Çalışma dergi sayfası üzerine karışık boya malzemesi ile bozulan bir beden görülmektedir. Ünlü markaların iç çamaşırları ideal kadın formundaki mankenler tarafından giyilerek dergide yerini almaktadır. İdeal kadın bedenindeki mankenler kullanılarak güzellik dayatması, kapalı olarak gösterilmekte ve kadınlarda kodlanarak bu forma girebilmek için işlemler yapmaktadırlar. Çalışma ideal bedeni bozarak dayatılan güzellik algısına tepki çekmek için yapılmıştır.

Her yıl estetik dünyasından yeni teknikler, son yöntemler duyarız. İçinde bulunduğumuz ay itibariyle de şu an selülit tedavisindeki yenilikler merceğimiz altında. Selülit, östrojen hormonunun etkisiyle oluşabilen, aşırı ve dengesiz beslenme, kilo alımı ve hareketsizlik de devreye girdiğinde artan bir estetik sorunu. Derinin altında düzensiz bir şekilde aşırı derecede yağ birikmesi nedeniyle oluşuyor. Genellikle kol, bacak ve kalça bölgesinde görünüyor. Selülitin oluştuğundan sonra tamamen yok olması uzun ve zor bir süreç.

Görsel 49. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 17

Estetik operasyonlardaki yaş sınırı ergenliğe kadar düşmektedir. Ebeveynler kızlarına doğum günü hediyesi olarak dolgu, vücut inceltici işlemleri ya da ergenlikte en çok yapılan burun estetiğini hediye olarak sunmaktadırlar. Görsel 49’ da ki çalışma dergi içeriden alınmış olup cerrahi işlemlerin yaş sınırına tepki olarak yapılmıştır. Çalışmayı incelediğimizde genç kızların zayıflamak için çeşitli yollara başvurduğu hastalıklı ideal görünen bir bacak ve diğer bacak ise selülitli, şişman bir bacak ve bu bacağın nasıl oluşturulduğuna dair bir yazı yayımlanan dergiden alınmıştır. Fotoğraf kolajından yerleştirilen ayakkabı ise güzellik endüstrisinin çok erken yaşta başlanılmasına tepki olarak yerleştirilmiştir.

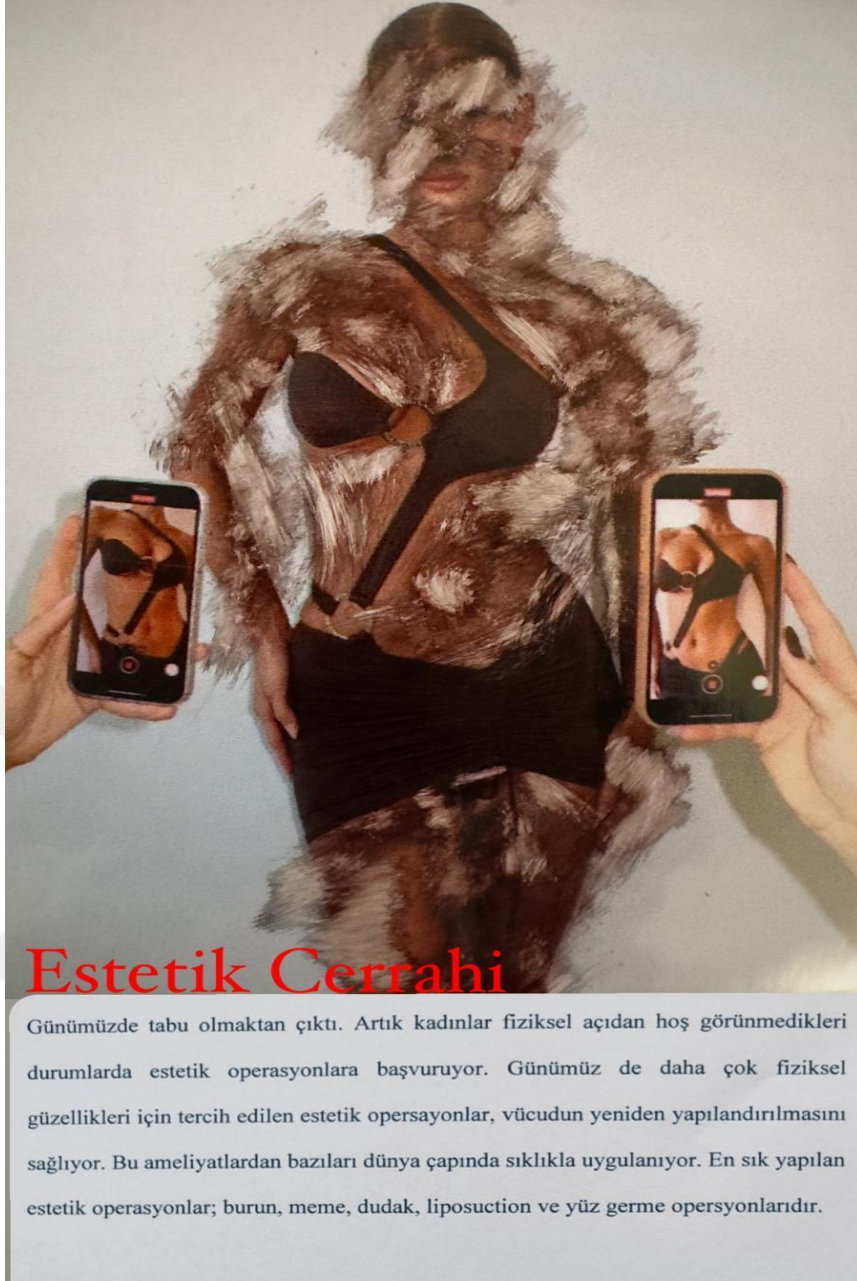

Görsel 50. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 59-60

Görsel 51. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 11

Dergi içeriğinde güzel bir yüz bozularak güzel formundan çıkmıştır. Bozulmuş bir yüze başka bir yüzün yarısı eklenmiş ve yamalı görüntü oluşmuştur. Çalışmadaki slogan bir dergiden alınarak bozulan bir yüz ile dergiden kesilen “Güzel Görün” sloganı, tezatlık oluşturarak dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Görsel 52. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 47

İdeal kadın imgesi, artık dergilerde, tvler de, posterlerde değil hayatımızın her alanında göreceğimiz imge haline gelmiştir. Kadın günlük hayatta toplumda yer edinebilmesi için çağın getirdiği imkanlara başvurması gerekmektedir. Yapılmadığı takdirde dışlanacağı toplumun bir parçası olamayacağını bilen kadın, ideal forma ulaşmak için sayısız işlem yapmakta ve sürekli yenilemek zorundadır (Baudrillard, 2013: 149). Kadın bedeni, benlikle bir bütün olmaktan çıkmış; kendi bedeninde istediği şekle girebilmek için değişikliklerde bulunan, istediği zaman parçaları değiştirip yeni bir beden yaratma

durumuna gelmiştir. Bir bütün olarak bedene bakıldığında; ruhsal sorunları çözmek için psikolojik ilaçlar, bedende yeni bir form yaratılması için; plastik cerrahi işlemler, bedenin kas kütlesini arttırmak için; beslenme ve spor ile yeni bir beden oluştur. Takılar ise bedenin istenilen formunu süsleme eşyasıdır. Böylelikle beden moda uygun olarak istediği şekilde değiştirilebilen nesne konumuna gelmiştir (Breton, 2019: 25).

Görsel 53. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 15-16

Dergi içeriğinde ünlü markaların mücevherleri, günümüz ideal kadın modelleri tarafından sergilenmektedir. Dergideki kadınla bütünleşen ve daha çok dikkat çeken takılar, kadın bedenine biricik olduğu hatırlatılarak kendine yatırım yapması gerektiğini ve özel olduğunu hissettirmek amaçlanarak tüketim kültürünün moda olan nesnelere satışını arttırmaktır.

GELİN ESTETİĞİN DE SON TRENDLER

Gelin adayları aylarca hazırladıkları ve hayalini ve hayalini kurdukları bu özel gün gelip çatığında ciltlerinin ışıltılı parlamasını ister
Cilt için etkili medikal uygulamaları sorduk...

Görsel 54. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 39

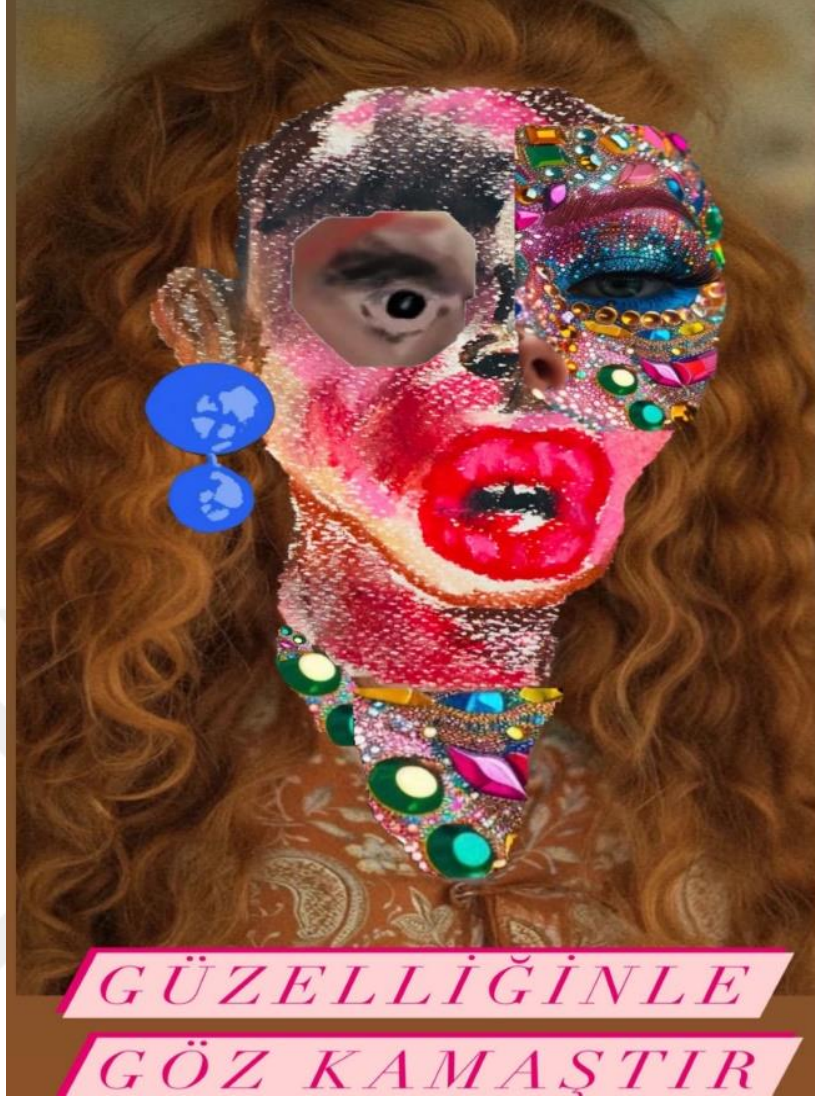
Dergi içeriğinde gelinler, evlenmeden kısa bir süre önce cerrahi işlemleri yaparak en güzel gelin olarak görünmek istemektedirler. Son dönemde gelinlere evlilik paketi olarak bakım paketleri sunulmakta ve gelin kendine uygun paketi satın alarak yüzünü ya da bedenini yenileyip tıpkı bir makyaj gibi hızlı olarak yapılmaktadır. Dergi içeriğinde, gelin görselleri bozularak daha önce yayımlanan dergi içeriğindeki yazı ile birleştirilerek sayfa oluşturulmuştur.

Görsel 55. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 57

Kadın geçmişte ve günümüzde sürekli kendini izlemek zorunda olduğu aşılannmıştır. Hangi ortamda bulunursa bulunsun kendisiyle beraber dolaşmaktadır. İlk yaşlardan itibaren kadına erkekten farklı olarak sürekli kendini izlemesi ve gözlemesi gerektiği hatırlatılmıştır. Böyle empoze edilince kadın iki kişilik olarak kendini gözleyen ve gözlenen olarak kimliğini birleştirmiş ama birbirlerinden iki farklı öge olarak görmeye başlamıştır. Kadın bulunduğu toplumda, her zaman kendisini ve hareketlerini gözlemek zorunda kalmıştır. Erkeklerle nasıl görüldüğü, kadınlara nasıl görüldüğü kadının kendisi açısından önemli olduğu empoze edilmiştir. Böylece kadının kendi varlığını algılayışı, başkası tarafından beğenilmesiyle tamamlanmaktadır (Berger, 1986: 46).

Dergi içeriğinde görsel 55' de ideal formda iki kadın, gösterişli kıyafet ve renklerle onları izleyen kitleye beğenilme arzusuyla bakarak merkeze alınmış ve birer nesne konumuna girmişlerdir.

Görsel 56. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 30

Kadın, satışa sunulan cerrahi işlemleri yaparak ve o işlemlerle, başkaları tarafından kıskanılacak bir nesne konumuna girdiğini düşünmesi amaçlanmaktadır. Bu düşünce kadında kendini beğenme duygusunu oluşturarak bu duyguyu korumak için her türlü işlemleri yapması sağlanmaktadır (Berger, 1986:134). Çalışma poster üzerine karışık teknik ve fotoğraflardaki parçalar kolaj olarak oluşturulmuştur. Dijital cihazlar sayesinde kadınlar artık beğenmedikleri yerleri saniyeler içinde değiştirmektedirler. Plastik cerrahiyle değiştirilmiş yüzü ve bedeni dijital uygulamalarla tekrar değiştirerek yeni bir yüz ve beden yaratmaktadırlar. Görselde müdahale edilerek yüzün üzerine parçalar kolaj şeklinde uygulanmış ve çağın moda takıları ile tamamlanmıştır. Yüzde parçalı, kötü bir görüntü oluşturarak bakan kişiyi rahatsız etmek amaçlanmıştır.

Görsel 57. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 3-4

Görsel 58. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 58

Görsel 59. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 13-14

Görsel 60. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 7-8

Görsel 61. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 22

19 yüzyılın sonlarına doğru tüketim kültürü, ideal güzelliği bir amaç haline getirerek yeni bir pazar oluşturmuştur. Reklamlar, mağazalar kısacası bütün kitle iletişim araçları; güzellik endüstrisinin satışa sunduğu kişisel bakım ürünlerini pazarlayarak kapalı gösterge ile güzellik dayatması oluşturmaktadır (Vigarello, 2013: 190). Dergi içeriğinde yer alan bakım ürünü plastik cerrahi işlemlerle altın orana sahip ideal bir kadın yüzünü kullanarak satılan bakım ürünü kullanan kadınların, görseldeki gibi bir yüze sahip olmasını vaat eder. Dergi içeriğinde medyada kullanılan bir ideal yüz görseli üzerine; karışık teknikle güzel kadınların yüzlerindeki güzel parçaları keserek bozulan bir yüze ideal parçalardan oluşan görsellerden bir kolaj yapılmıştır.

Görsel 62. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 55-56

Görsel 63. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 51-52

Görsel 64. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 26

Toplumda kadın ve erkek konumu her çağda farklılık göstermiştir. Erkek toplumda en düz mantıkla erkekler; davrandıkları gibi kabul edilmiş kadınlar ise göründükleri gibi kabul edilmiştir. Kadınlar her zaman erkekler tarafından seyredilmekte kadınlar ise seyredildiklerini seyretmektedirler. Oluşan bu durum sadece kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkiyi değil, kadınların kendileriyle de arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Berger’ inde açıkladığı gibi “kadının içindeki gözlemci erkek, gözlenense kadındır.” Böylelikle kadın kendisini birer nesneye, seyirlik nesneye dönüştürmüştür.

Seyirlik birer nesneye dönüşen kadın bedenini modanın getirdiği kıyafetlerle daha görünür kılmak ve dikkat çekmek için pullar ve ihtişamlı kombinlerle birer nesneye dönüşmektedir. Dergi içeriğindeki, 64-65 görseller, güzellik dergilerinde satılan kıyafetlerin görselinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Dergi moda tüketimin oluşturduğu pullar ve popüler moda rengi olan pembe ve maviyle birleştirilip kombin oluşturularak kadın şıklığı yaratılmış bir gece için giyilebilecek kadın kombini baştan ayağı oluşturulmuştur.

Görsel 65. Dergi İçeriği Sayfa Sayısı 27-28

Güzellik her zaman önemli bir sıfat olarak kadında birleşmiştir. Günümüzde modern çağın getirdiği kitle iletişim araçları sayesinde güzellik daha da ön plana çıkmıştır. Güzellik bu dönemde tek belirli bir kalıba girmiş ve ideal kadın bedenini oluşturmuştur. Kitle iletişim ağları sayesinde güzellik günümüz toplumunda daha da yer edinmiştir. Hızlı gelişen cihazlar sayesinde artık hızlı ve daha ağrısız bir şekilde kadınların bedenlerindeki herhangi bir yeri değiştirmek mümkün kılınmaktadır. Eski dönemlerde tablolar, posterlerde ya da televizyonda imrenilerek bakılan ideal beden formundaki kadınlar, artık tıbbın olanakları sayesinde evde, sokakta kısacası her yerde görmek mümkün kılınmıştır. Sosyal medya ya da dergilerde estetik cerrahi işlemlerin reklamı daha sık yapılmakta ve ideal bedenlerle gösterilmektedir. Bunlardan günümüzde en önemli birer kitle iletişim araçlarından olan dergiler, bütün güzellik aşamalarını tek kaynaktan kadınlara vermektedir. İki şekilde elden ve dijital ortamda satışa sunulan dergiler daha kolay ulaşılabilirliği amaçlamıştır. Yapılan dergi ve çalışmalarda amaç, tüketim kültüründe kadına dayatılan güzellik algısına tepki vermek ve kadını özne olmaktan çıkararak, birer seyirlik nesne durumuna getirilen sisteme tepki olarak kadın bedenleri deforme edilmiş ve tüketim kültürünün oluşturduğu moda olan ihtişamlı renk ve kıyafetlerle tamamlanarak birer tezatlık oluşturmaktır.

SONUÇ

Güzellik Kavramı her dönem en çok irdelenen konulardan biri olmuştur. İlk olarak kavram olan güzellik daha sonraki süreçlerde kadınla bütünleşmiştir. İdeal kadın imgesi ilk olarak Paleolitik Çağda Willendorf Venüsü ile adlandırılmış ve o dönemin erkekleri tarafından ideal beden olarak tasvir edilmiş ve güzellik anlayışını oluşturmuştur.

Kadın imgesi toplumda ve sanattaki konumu dini olarak belirlenmiştir. Avcı- toplayıcı çağda kadın erkekle eşit görülmüş ve iş bölümü eşit dağıtılmıştır. Kadının erkekle ayrışmasının ilk temelleri tarımın ortaya çıkmasıyla başlamıştır. İş bölümünün belirlenmesi kadının evde çocuk bakıcılığı gibi belirli rollerle iyice ayrışmaya başlamıştır. Orta çağda kadının toplumdaki konumunda bir tezatlık meydana gelmiştir. Havva' dan dolayı günahkar sayılan, şeytanla eş değer görülen hatta denetim altında tutulması gereken olarak belirlenmiş, Meryem' in Hz İsa' dan dolayı insanlığı günahkar olarak doğmasından kurtardığı fikriyle ilahlaştırılıp, yüceltilerek en üst konuma gelmiştir.

Yenilenme çağının olduğu Rönesans döneminde birçok alanda olduğu gibi sanatta kullanılan kadın imgesinde de değişiklik meydana gelmiştir. Sanat eserlerinde kadın imgesi mitolojik olarak çıplak tasvir edilmiş ve bu çıplaklık kabul edilebilir konuma gelmiştir. Modernizm dönemi sanatında kadın, anne figürü ya da mitolojik imge olmaktan çıkmış, gündelik yaşamda konu olarak kadını izlenilecek, kendi cinselliğin ve arzularının farkında olarak sanatta betimlenerek nesne konumuna girmiştir. Geçmişte ve modernizm döneminde kadın bedeni sanatta seyirlik nesne konumuna yerleştirilmiş ve değişen dönemle beraber kadında güzellik algısı da sürekli değişmiştir. 1960'lı yıllardan sonra feminist kadın sanatçılar kadını "Seyirlik (izlenen) nesne" konumundan çıkarmak; kadını sanatta ve toplumda özne olarak göstermek ve kadınların güzel görünmesi, ideal formda olması ve meta olarak görünmesine tepki vermek amacıyla eserler ve bedenlerini kullandığı performanslar gerçekleştirerek tepkilerini göstermişlerdir.

Bu tezde kadın bedeninin döneme ait dönüşümü, sanatta imge olarak eserlerde kullanılması ve değişen dönemle beraber kadın metalaşması, nesne konumuna girmesi irdelenmiş; bulunduğu dönemlere ait bilgiler içeren kaynaklar okunmuş ve dönemdeki sanatçılar kadın imgesini ele alışları sanatçı eserleriyle incelenmiştir.

Çalışmalar; kadın özne olmaktan çıkartılıp tarih boyunca yanında sıfatla anılmasına özellikle son dönemde tüketim çağının getirdiği olanaklarla oluşan kadın bedeninin metalaşmasına tepki olarak işler yapılmış ve dönemin popüler olan estetik operasyonlarla oluşan güzellik kalıbı ve kadının medyada, kadın bedeni üzerinden satışa sunulan tüketim malzemelerine tepki vermek amacıyla yapılmıştır. Bulduğumuz dönemde kitle iletişim araçlarının kadınları istediği gibi yönlendirdiği kadının kendi bedenini birer nesne konumuna yerleştirildiği görülmekte ve kadınlarda buna ayak uydurmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlarından biri olan dijital dergi ve aynı derginin elden satışa sunulması, kadınların her yerden kuşatıldığını göstermektedir. Oluşturulan dergi kadına dayatılan güzellik algısına tepki olarak yapılmıştır. Dergide nesne konumunda olan ve çağın getirdiği imkanlarla ideal bedene oluşan kadınlar, dergide bedenleri deforme edilmiş, başka yüzlerden alınan parçalar birleştirilmiş ve tüketim çağının ihtişamlı takı ve kıyafetleriyle süslenerek yeni bir beden oluşturulmuştur. Dergide tezatlık oluşturulmak amaçlanmış bozulan kadın bedenlerini süsleyerek kadın bedenlerini daha da görünür kılmak amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akman, K. (2005). Orlan' ın suretleri. *İzinsiz Gösteri Dergisi*, Sayı 37.
- Alp, Ö, K. (2014). Feminist sanatta beden ve yabancılaşma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 14, 338-365.
- Akın, H. (2001). *Orta Çağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı*. Ankara: Kitapevi Yayınları.
- Altındal, Y. "Ne Kadar Erkeksin". Hegomanik erkeklik kavramının sosyolojik irdelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü*, 53, 3417-3427.
- Antmen, A. (2009). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar* (2. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Antmen, A. (2014). *Kimlikli Bedenler: Sanat, Kimlik, Cinsiyet*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aristoteles. (1982). *Metafizik*. (Çev. A. Arslan). Yazko Felsefe Dergileri Birleşimi.
- Arı, Ö. (2015). *Beden İmgeleri Bağlamında Acı ve İroni*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı, Ankara.
- Arat, N. (1996). *Estetik ve Estetik Değerler*. İstanbul: Telos Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim Toplumu Söylenceleri/ Yapıları*. (Çev. H. Deliçaylı ve F. Keskin) (6. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Batur, E. (2015). *Modernizmin Serüveni*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Berger, J. (1986). *Görme Biçimleri*. (Çev. Y. SALMAN) İstanbul: Metis Yayınları.
- Baudelera, C. (2013). *Modern Hayatın Ressamı*. (Çev. A. Berktaş) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Breton, D. L. (2019). *Bedene Veda*. (Çev. Aziz Ufuk Kılıç) (2. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bingöl, O. (2015). *Estetik Cerrahi Müdahaleler ve Modern Beden: Samsun İli Örneği*. Doktora tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Burke, E. (2008). *Yüce ve Güzel Kavramlarımızın Kaynağı Hakkında Felsefi Bir Soruşturma*. (Çev. M. Barış GÜMÜŞBAŞ) Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

- Caner, E. (2017). *Kutsal Fahişeden Bakire Meryem' e Toprak ve Kadın* (2. Baskı). İstanbul: Su Yayınları.
- Çapelle, W. (1994). *Sokrates' ten Önce Felsefe (Fragmanlar Dogrosraflar)*. (Çev. Oğuz ÖZÜGÜL) (I. Cilt). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Çelebi Erol, C. (2016). *Şiddet temalı kadın imgesinin çağdaş sanata yansımaları*. idil, 5, 19,193- 214.
- Çetgin, F. (2022). Değişen güzellik anlayışı ve kadın bedeni üzerinden sanatta temsili. *Sanat-Tasarım Dergisi*, 13, 32-37.
- Corbin, A. Courtine, J. Vigarello, G. (2022). *Bedenin Tarihi 3*. (Çev. Orçun TÜRKEY) İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San.ve Tic. Ltd. Şti.
- Dickerson, M. (2018). *A' dan Z'ye Sanat Tarihi*. (Çev. Orhan DÜZ) İstanbul: Say Yayınları.
- Doğan, H. (2014). *Çağdaş Sanatta Çirkinlik. Yüksek lisans tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, Erzurum.
- Eco, U. (2009). *Güzelliğin Tarihi*. (Çev. Ali Cevat AKKOYUNLU) Akdoğan Kitap.
- Eflatun. (1998). *Kharmides*. (Çev. N. Şazi KÖSEMİHAL) İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Farouki, N. (2009). *İdea Nedir?* (Çev. Atakan ALTINÖRS) (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Farthing, S. (2014). *Sanatın Tüm Öyküsü*. (Çev. GALDOĞAN, F. Candil) (2. Baskı). Çin: Hayalperest Yayınları.
- Güzel, E ve Çizmeci, E. (2018). *Filtreli Güzellik*. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Güzel, E. (2021) *Janus Güzelliğin "Çirkin" Yüzü*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayın Evi.
- Genç, Ö. (2011). Ortaçağ avrupalısında kadın. (Editör. Altan Çetin). *Orta Çağda Kadın*. Ankara: Lotus Yayınevi, 241-297.
- Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın Öyküsü*. (Çev. E. Erduran, Ö. Erduran) İstanbul: Remzi Kitap Evi.
- Gombrich, E.H. (1986). *Sanatın Öyküsü Başlangıçtan Günümüze Sanat Tarihi*. (Çev. B. CÖMERT) (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Mcbride, H, L. (2023). *Anneler, Kızları ve Beden Algısı*. (Çev. G. Korkmaz) (5. Baskı). İstanbul: Okuyan Us Yayın Evi.
- Hegel, G. W. F. (1986). *Seçilmiş Parçalar*. (Çev. N. Bozkurt) (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hodge, S. (2012). *Beş Yaşındaki Çocuk Bunu Neden Yapamaz*. (Çev. F. Candil ve Çulcu-G. Metin) İstanbul: Hayal Perest Yayınları.
- Keten, H. (2022). Kadın sanatçılarla sanatın ve kadının değişen/değişmeyen yüzü. *Sanat ve İnsan Dergisi*, Özel Sayı, 1309-7156.
- Kranz, W. (1984). *Antik Felsefe- Metinler ve Açıklamalar*. (Çev. S.Y. BAYDUR) (2. Baskı). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Krausse, C- A. (2005). *Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü*. (Çev. D. Zaptıoğlu) Almanya: Literatür Yayıncılık.
- Karagüzel, R. ve KARACA, G. (2021). Kitsch ve estetik. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*,14, 28, 672-691.
- Ödin, N. (2016). *Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı*. İstanbul: Hayalperest Yayınları
- Özbek, M. (2007). *Dünden Bugüne İnsan*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Paquet, D. (2015). *Ayna Ayna, Güzel Ayna... Bir Güzellik Öyküsü*. (Çev. O. Türkay) (2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Praglia, C. (2004). *Cinsel Kimlikler// Nefertiti' den Emily Dickinson' a Sanat ve Dekadans*. (Çev. Didem ATAY) Ankara: Epos Yayınları.
- Shadler <https://www.shsadler.com/fresh-meat> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2023)
- Spence, D. (2011). *Büyük Ressamlar Manet*. (Çev. İlker Sevinç) İstanbul: Koleksiyon Yayınları.
- Saynarte @saynarte Instagram hesabı.10 Ocak 2024
- Spence, D. (2012). *Büyük Ressamlar Picasso*. (Çev. İlker Sevinç) İstanbul: Koleksiyon Yayınları.
- Thompson, J. (2014). *Modern Resim Nasıl Okunur*. (Çev. Firdevs Candil Çulcu).

İstanbul: Hayalperest Kitap.

Tunalı, İ. (1998). *Estetik* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Vıgarello, G. (2013). *Güzelliğin Tarihi*. (Çev. Erkan Ataçay) Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

Yetkin, S. K. (2007). *Estetik Doktrinler* (1. Baskı). Ankara: Palme Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2013). *Modernden Postmoderne Sanat* (2 Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi

Zerzan, J. (2013). *Gelecekteki İlkel*. (Çev. Cemal Atilla) (5. Baskı). İstanbul: Kaos Yayınları.

İnternet Kaynakları

Ana Mendieta “İsimsiz (Vücut İzleri Üzerinde Cam)” 1972 Wikiart <https://www.wikiart.org/en/ana-mendieta/untitled-glass-on-body-imprints-face-1972> (Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)

Anonim. (Mayıs 2014). *Aynadaki Venüs Tablosunun Anlamı Nedir?* <https://tablolarinanlamlari.blogspot.com/2014/05/aynadaki-venus-tablosunun-anlami-nedir.html> (Erişim Tarihi: 11.11.2023)

Anonim. <https://link.springer.com/chapter//10.1057/9780230109971-2> (Erişim Tarihi 10.11.2023)

Anonim. *Kitsch Nedir? Kitsch Örnekleri*. <https://ogrencikariyeri.com/haber/kitsch-nedir-kitsch-ornekleri> (Erişim Tarihi: 13.12.2023)

Anonim. *Dünya Tarihi Ansiklopedisi*. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-19090/ronesans-sanat/> Erişim Tarihi: 20. 03.2023

Anonim. Dantel İşleri Nisan Ayına Kadar Dausça <https://www.ignant.com/2014/10/31/lace-works-by-april-dauscha/> (Erişim Tarihi: 01.05.2024)

April Dauscha “Dilin Velayeti” 2014 Objectsmag. <https://www.objectsmag.it/la-mixed-media-art-di-april-dauscha/> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2024)

Ayasofya Müzesi. <https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/ayasofya-camiindeki-mozayikler/>

- Cindy SHERMAN “İsimsiz” Scmp. <https://www.scmp.com/news/article/2129207/cindy-sherman-aesthetics-beyond-viewfinder>
(Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)
- Doruk Akkaş. (Aralık 2017). *Obsidyen Nedir? Tarihi ve Önemi*
<https://derstarih.com/obsidyen/>
(Erişim Tarihi: 01.05.2024)
- Fernando Botero “Venüs Heykeli” Wordpress.
<https://londonvisitors.wordpress.com/2019/07/27/great-london-sculptures-the-broadgate-venus-by-fernando-botero/>
(Erişim Tarihi: 07 Kasım 2023)
- İsmail Demirezen. *TÜKETİM KÜLTÜRÜ*
https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/tuketim_kulturu
(Erişim Tarihi:20.03.2024)
- Jenny SAVİLLE “Propped” 1992 Sothebys. <https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career>
(Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)
- Lauise Bourgeois “HisteriKemerı” 2000 Moderne.
<https://art.moderne.utl13.fr/2013/06/cours-du-3-juin-2013/2/>
(Erişim Tarihi: 30.03.2024)
- Leonardo da Vinci “Vitruvius Adamı” Arthipo. <https://www.arthipo.com/artblog/unlu-klasik-tablolar/leonardo-da-vinci-altin-oran.html>
(Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)
- Marina Abramovic “Sanat Güzel Olmalı Sanatçı Güzel Olmalı’dır” 1975 Tabela
<https://lise.tabella.org/2019/09/01/sanatici-ve-saci-okul-ve-kurali-gelecegin-sanatcilarinin-idari-kisitlamalarla-imtihani/>
(Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)
- Mary Duffy “Venüs1999 Carwhetham.
<http://https://carlwhetham.photo.blog/2016/12/09/mary-duffy/>
(Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)
- “Milo Venüsü”19.yüzyıl Mqrimage. <https://quod.lib.umich.edu/m/mqrimage/x-02206-und-05/1?subview=detail;view=entry>
(Erişim Tarihi: 09 Kasım 2023)
- Orlan “Azize Orlan’ın Yeniden Doğuşu” Fotoğraf, 1999 Medium.
<https://medium.com/dili-turkce-in-turkish/carnal-art-etsel-sanat-nedir-f584bc424e9b>
(Erişim Tarihi: 08 Kasım 2023)

Paul Richer “Kadın Anatomisi” Scott-eaton. <https://www.scott-eaton.com/excerpts-from-female-anatomy-by-dr-paul-richer>
(Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)

Praksiteles, “Capitoline Venüsü” TedikiWord.
<https://tediki.wordpress.com/knidos/afrodit/>
(Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)

Pierreet Gilles “Çiçekler ve Gözyaşları” Pera Müzesi.
<https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/zevk-meselesi/1265>
(Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)

Sarah Lucas 1997-2000 Taba21. <https://tba21.org/bunny-gets-snookered-3>
(Erişim Tarihi: 30 Mart 2024)

Sadler. (2018). *Interwomen: the fabric of things*. <http://kvadratinterwoven.com/fresh-meat>
(Erişim Tarihi: 15.12.2023)

Tamara de Lempicka “Self Portrait in the Green Bugatti” Arthistorynewsreport.
<https://arthistorynewsreport.blogspot.com/2018/12/tamara-de-lempicka-reina-del-art-deco.html>
(Erişim Tarihi: 10 Kasım 2023)

“Yuvarlak Taht Üstünde Meryem ve Çocuk İsa” İdildergisi.
<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1493708334.pdf>
(Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Sefahat Dağ

Yabancı Dil: İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece Yılı	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet
Yüksek Lisans	Resim	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Resim	Mardin Üniversitesi	2017
Lise	Sayısal	Birlik Lisesi	2006